

Q. Abdyl Kajanaku.

VITI i V — FRUER — MARS 1933 — Nr. 2-3

NORMALISTI

Jo në dijën, por në
vullnetin e fortë
qëndron vlera
e njeriut.

HERBART.

Drejtimi:
E përkohëshme "NORMALISTI,"
Shkolla Normale
Elbasan.

Shtypshkronja "SAIDE," Elbasan
1933

M b r e n d i j a

	Faqe
Dedikim i Normalistit për D. Radën	1
Gerolamo de Rada dhe Milosau	4
Është i nevojshëm libri i këndimit në shkollën fillore ?	6
Mësues për herë të parë	8
Arsimtari	10
Pak fjalë për përgjigjen	11
Detyra	13
Vjerrsha " V a j e " e Çajupit	16
Provë mësimi — Mësim jete, Arithmetikë	18
Provë mësimi — Këngë	20
Provë mësimi — Mësim jete	22
Provë mësimi — Dituni Natyre	24
Provë mësimi — Arithmetikë	27
Provë mësimi — Gjuhë	30
Provë mësimi — Histori	32
Vdekjet	34
Bashkëpunimi	35
Kopshti dhe Trandafili i zhuritun	36
Sporti edhe mjeku	39
Vjerrsha për shkolla fillore	41
Fjalë të urta	42
Anekdotat	44
Lajme të Shkollës	46
Posta e jonë	

E përkohëshmjat " N O R M A L I S T I , DEL NJI HERË NË MUEJ.

E botojnë nxënësit e Normales.

Editor: S. Alliu	'33.	ndihmës	V. Muzhofi	'34.
Sekretar: Q. Guranjaku	'33.	" "	M. Shahinaj	'34.
Arkëtar: J. Dhimitraj	'33.	" "	V. Kasso	'35.

**P a j t i m i : për gjashtë numra 2 Fr. ari
Nji numër kushton 2 Lekë.**

Për kujtim e nderim

Ky numër i "Normalistit,, i kushtohet atit t'onë të zhdukun, poetit të madh, Gerolamo De Radës, i cili në këtë muej mbushi tridhetë vjetorin e vdekjes së 'tij.

Etënit t'onë të shdukun.

Gerolamo de Rada.

**" Fisi Shqiptar nuk do të shuhet;
gjaku i Shqiptarit nuk do të humbasi,,
(G. de Rada)**

Kanë kalue tridhetë vjetë ç'prej vdekjes së vjershtorit të math, atdhetarit Shqiptar në zâ e letrarit të vjefshëm, Gerolamo de Radës. Kanë kalue tridhitë vjet, të cilët mund t'i quejmë vjet harrese, ç'kur âsht shdukun fytyra e shkëlqyeme e atij njeriu, i cili e ka mbajtur të gjallë gjithë jetën dashurin për atdheun e 'tij të shumvuejtun, për Shqipnin.

Gerolamo de Rada u-lind në vjetin 1814 në katundin e vogël Macchia n'Itali. Ishte bir'i një prifti dhe mësimet e para i mori në katundin e vet; mësimet e nalta i mbaroi n'universitetin e drejtësis dhe të letrave në Napoli, e mandej e emnue si profesor i gjuhës Shqipe në "Colegio Albanese,, qi ishte te qyteti i vogël San-Demitrio- Corone. Këtu, mbassi kryente detyrën si profesor, rrinte i mbyllun në kthinën e vogël të studimit dhe aty punonte dit' e natë pa u-mërzitun edhe shkruente libra për Shqipnin, me anën e të cilëve kallzonte jetën e kalueme të Stërgjyshëve t'onë, trimnit dhe vuetjtet e 'tyne, edhe dëshpërimin e math, qi ndiejshin Shqiptarët e Italis, se ishin larg atdheut të 'tyne

G. de Rada gjithë jetën ka punue për me e përhapun sa mâ tepër gjuhën Shqipe edhe âsht i pari, qi e ka studjue lidhjen dhe farefisnin ndërmjet gjuhës Shqipe dhe gjuhës së vjetër

Pellasse. Si atdhetar, de Rada, gjithmonë rrinte i frymëzuem me një fuqi të hyjnueshme dhe me zell të math e pa dëpunonte për krijimin e ndërjegjës kombëtare. Si vjerrshëtor na çfaq me ngjyra të gjalla natyrën e njimendët, tue u-mundue me na kallzue të msheftat e 'saj dhe të shpirtit të njeriut.

Prej shkrimeve të 'tij më të përmendun janë. Serafima Topia, copët e një poeme shqipe, Historia e Shqipnis (Italisht), gramatika e gjuhës shqipe, Shqipnia, Skënderbeu, autobiografia e 'tij e shumë të tjerë. Ka botue edhe një të përkohshme me emnin: "Flamuri,,". Por ajo që quhet kryevepra e de Radës është "Milosaun,,". Shkaku, qi e shtyni de Radën me shkruie këtë kryevepër, është ky:

"De Rada na kishte zënë dashuni me vajzën e bariut të 'tij. Dashunia ishte aq 'e fortë sa nuk i ndahej aspak. Kjo dashuni ka një vleftë të madhe, pse shkakëtoi që de Rada të bëhet vjerrshëtor shqiptar. Siç thamë më sipër, de Rada kishte nisun t'i bënte vjerrshat italisht, mirpo e dashuna e 'tij, si vajzë katundari, nuk e dinte italishten e sidomos italishten letrare. Pra, qi t'a kuptonte e dashuna e 'tij, de Rada nisi të bëjë vjerrsha shqip.," (Dr. Stefan Shundi, Gazeta e Tiranës, V. 1-1932.)

Në këtë vepër nuk takojmë madhështina e fantazi përtej mendjes së njeriut, por vetëm një pastërti mendimesh gjithmonë të drejta e të thjeshta edhe plot harmoni. Në këtë poeti flet ç' ka verën. Këtu shofim se është tue u-qamë një zemër e pastër, një zemër e njëj truni, që është mbushun me mendime të bukura, e, tue u-fellue më gjatë, kemi me zbulue ngjarjet e botës edhe fytyrën e vërtetë të natyrës dhe të jetës.

Por Milosaun qi e kanë çmue edhe të huejt, ne Shqiptarët nuk ia dijmë ende vlerën edhe nuk e njofim aspak, sepse deri tashti asnjë nuk është përkujdesun për me botue së paku një blen të ri të kësaj vepre. Kështu kjo vepër, si shumë vepra të tjera, po na shduket pak nga pak e, kur ka me na ardhë ndër mend për me e shtypun përsëri, ndoshta nuk mund ta gjejmë, sepse do të na ketë fluturue fare nga rafti, e atëhere vaj hallit për djersën e shkrimtarit.

G. de Rada ishte njëri i detyrës edhe i pëlqente jeta e veçueme: larg zhurmave dhe larg dëfrimeve. Gjithë jetën ka qenë i vorfën, edhe shumë herë i mungonte edhe kafshita e gojës. Me gjithë atë vorfënija nuk ia paksonte aspak dëshirën për pu-

në.

Nga puna e pareshtn, nga dëshpërimet se gjindesh larg atdheut, nga vorfënia e padame edhe nga pleqënia, Gerolamo de Rada u-dobësue nga trupi dhe i erdhi fundi i jetës. Prej dëshpërimit të math, se nuk e pa Shqipnin të lirueme, pak orë përpara vdekjes thirri me zâ të naltë: **“ Fisi Shqiptar nuk do të shuhet; giaku i Shqiptarit nuk do të humbasi.”**. Edhe më 28 Shkurt—d. m. th. më 28 të k. mueji 1903,—në kohën e mëngjezit, dha shpirt i qetë dhe me ndërgegje të pastër.

Vdekja e de Radës dëshpëroi gjithë ata, qi e njëfshin dhe që ia dijshin vlerën e 'tij e shumë njerës me rëndësi kanë shkruer për veprat dhe për jetën e vjerrshëtorit t'onë. Kushëriini i dashun i vjerrshëtorit, Dr. Michel Marchiano-i, në një shkrim, qi ka shkruer për vdekje e de Radës, ndërmjet të tjerave thotë edhe këto:

“ De Rada shkoi nga kjo botë i përlun si çdo njeri i shkëlqem. Por ka me mbetun si një fantazëm, që ka me tmerue anmiqt e Shqipnis, e cila (fantazëm) ka me shkëlun me madhështi, tue u kallun frikë të huejve, porsì shpata e të madhit Kastriot, q'i shtynte tej e më tej kordhat e Turqëvet. Gerolamo de Rada ka me mbetun për jetë një lavdi e kombit Shqiptar dhe një symbol i virtytit.”

De Rada pra ishte njeri i përlët, i mençun, fillosof, vjerrsh-tor, shkrimtar dhe udhëheqësi më i math Shqiptar i qindvjeto-rit të XIX.

Por, si Naim Frashëri me shokë, ashtu edhe Gerolamo de Rada vdiq larg atdheut të vet, vdiq pa e pamë Shqipnin të lirë edhe sot eshtnat e 'tij dirgjen në vend të largët, m'atë anë t'Ad-riatikut. Pra qysh atëhere kanë kalue, si thamë, tridhitë vjet në harresë. Themì vjen harrese, se deri më sot fare pak e kemi kujtue; rrallë, fort rrallë, i ka ra puna ndonjenit për me shkruer dishka për veprat e'tij; s'asht përmendun, po thue, aspak nëpër shkollat, dhe jetëshkrimi i de Radës nuk është shkruer deri sot prej ndonjenit, që e ka njoftun s'afërmi dhe qi i ka studjue mirë veprat e'tij.

Rinija Shqiptare le ta kujtojë me përunjësi mbas tridhitë vjetësh emnin e njëj atì të 'saj të shdukun dhe le të gjunjëzohet sot përpara kujtimeve të paharrueme të të madhit njeri letrar dhe atdhetar, Gerolamo de Radës.

St. Spasse '32.

Gerolamo de Rada

Milosau

Shënim: Po botojmë këtu tri këngë të Milosau-t për me shijue pak kryeveprën e de Radës.

Kangjel i I.

Ljis jeta kish ndërruar,
 Uj të ri ndë dejtit
 Kaljthëruar te jeta e ré:
 Po lumbardh e Anakreontit
 Rronej Teemp e moçme.
 Nd 'uj një ditë vate te malji
 E s'u-pruar si kish zakon.
 Vet që atë s'e thajti bora
 S'e përgjaku akuli,
 Se m'u-resht njera që ra
 Tek e bardha shpia ime.
 Kur te drita dheu më shpië
 U-zbulua je dejti,
 Si hare që delj për sish,
 Mua më zgjoj tue fjaturuar
 Qelqevet finestëres.
 M'u-pataksa e ruata jashtin:
 Rusht pak skalankuur
 Dheut ene i kim hjee:
 Ljulje ljiu të hapura,
 Nd'era i tunden e përzien.
 Nd'at minulj qeshënjën
 Si ato ljulje, qielli
 Ti ruaje e së quljtoje
 Një mbujinë njërezish.
 Kalezoret mbë dhenat
 Mbajnë kangjelë, nga i hoj
 Ahjena nder t'ime motëra
 Keshja rrënë; e mema ime
 Emrin t'im thoj për ndë shpië.
 Një hareé m'u rodh te kurmi
 Si haré mbramjes te shtrati,

Kur vajza e ngrohët
 Ndien për të parzën
 Siset që i frihjen.

Kangjel i II.

Vreshtat ünë të derdhullore
 Erth ka mali dhelpëra
 Me të lothta të biljat,
 Porsa pau imë të vjelja:
 E të herat që ndër sheshet
 Shehet dielli, si te bota
 Ema që kenduan një valle,
 Vetë Fjokat u m'uhinisa
 E përveshurez e ljartë,
 Me keshcen të kiekzurith
 Ndë jetullës të bardhë
 Ish te kroni një vashëz: te balli
 Një këshillë i kish hje;
 I lodhur te brezi i kalther
 Skamandili i ngritë me truall
 Mua sa më ndieti,
 Shtuara vasha m'u-pruar
 Gji fritur plot hje
 Me të trembur një hare.

Trimi. — Vashëz, më jep një pik uj?

Vajza — Sa të duaç ti birë Zotit.

Trimi — “Kuj e bija je ti vashë ?

Mos je ti e dheut të huajë ?

Kur isha djalë e Salonik

Vojta vashza ng'ishin

Në katund me aq gadhie. ”

Ndë çerëz e dhezurëz

Vuçen ajo ngrenej.

Vajza — Jam e bija e kologresë.

Ngrejti ballët të zbuluer

Na vejëm asajë udhe;

Gjëmbat ç'u virshtn tek udha

S'e gërdhishëshin at kopilje;

Me llot të përgjakura

Ka ballët u më ja vreshtja.

Dy buzë të qeshme
 Një herje të bardhë,
 At mbramba dukëshim
 Kangjel i III.
 Ishë e mbramja e Shën Mërisë
 E vashat lëshuame
 Ka të bredhurit, ndër dierë
 Fjissin se ndër vatërat
S'ünë të jatërat të vrërët
 Paru zëj një anangassi
 Ndaheshim aar e limeerë:
 Prttej nata tek na,
 Gadanare bilja zonjash
 Të luajn të përdorme
 Me të nderëm bür buljari
Engjellit ashtu nder qiellë,
 Më të mirë se njerzit,
 Mbanjën veç hareën e tire.
 Dolla u Rodhë, e kopshtin
 Pam elbit e përfrushur
Ecnja për nën ullinjte
 Posht, te kroi, me katrë vasha,
 Me të bardhë shqepë në kriet
 Erdhë e bija e Kologresë:
 Dukëshin kallëzë të karpisur.
 Valle— fanmirë kush na duall
 Mbi Rodhën fusha mirë,
 Si vandilje e Arbërit!
 Fanmirë ajo kopilje
 Ka e jema e puthures,
 Çë te krahu t'i pushojë!
 Ka të niset e magjepsur
 Ka Vorea të dejtut
 O ka e bardha Mjesditë?

Është i nevojshëm libri i këndimit në shkollën fillore?

Shumë herë kemi rënë në bisedim me shokët për përdorimin ose jo të librit të këndimit në periudhën e mesme të

shkollës fillore.

Duke u-mbështetur në shkrime të shkruara prej mësonjësve të provuar në lëmë të didaktikës, kemi qënë dhe jemi të mendimit që libri i këndimit të mos perdoret në këto klasa, pse është i padobishëm e i papërshtatëshëm në kohërat e soçme.

Disa mësonjës, të 'tilla mendime mbi mos-përdorimin e librit të këndimit në periudhën e mesme të fillores, i quajnë paradokse. Këta kanë të drejtë t'i quajnë kështu këto mendime, pse besimi i math, që kanë në mendimet didaktike të vjetëruara, nuk i lë të thonë të vërtetën.

Koha e soçme kërkon të largohemi nga drejtimit pedagogjike të vjetra dhe të hyjmë e të jetojmë në mendimet e ra, të cilat ecin paralel me shvillimin e përparimin e njeriut.

Prandaj me këtë artikull nuk u drejtohem mësonjësve, që mbajnë akoma thesarin e mendimeve pedagogjike të vjetëruara, por shokëve t'onë, mësuesve të rinj që kanë dalë tani nga Normalet ase janë duke dalë dhe u bëjmë këtë pyetje, të cilën e kemi njerrë nga një artikull të shkruar në të përkohshmen italiane "Educazione Nazionale," që e drejton pedagogu i shquar italian, Lombardo-Radice.

Pyetja është kjo: "Nuk mund të mësohet në një shkollë fillore pa tekst këndimi?,"

Mund të përgjegjeni: "A mund një kopshtar të punojë pa veglat e mjeshtëris së 'tij?,"

Po veglat e kopështarit janë shumë të ndryshme nga ato që duhet të përdorë një mësonjës. Mësonjesi i mirë veglën e 'tij, "librin e këndimit," mund ta zavëndësojë me të tjera vegla më të përdorëshme e më të përshtatëshme.

Është e vërtetë që libri i këndimit është koncentracioni më me rëndësi i shkollës fillore, por është dhe më e vërtetë se drejtimit e ra pedagogjike kërkojnë ta çlirojnë shkollën nga këndimi "mekanik," e "i shpejtë," dhe në vënd të 'tyre të vënë këndimin "ekspresif," si më i përshtatëshëm e më teknik.

Programet shkollore nuk duhet të shënojnë copat e këndimeve e të vjershave që do të mësohen, por duhet t'i lënë liri veprimi mësonjësit që të përdorë, sipas rasave e ndodhive, ato më të nevojshmet për t'i arrirë qëllimit të mësimi sa më mirë e plotësisht.

Çdo mësim informatif, si histori, gjeografi, moral, e dituri

histori natyre duhet të përcillet prej këndimit relativ, që një mësonjësi gjenial duhet ta zgjedhë nga librat e bibliotekës së 'tij, nga të përkohëshme e gazeta të ndryshme.

Kurse lënda, që do të mësohet, shvillohet mirë nga mësonjësi, sqarohet me eksperimenta, fytyra, vizatime dhe plotësohet me copa këndimi të zgjedhura andej e këndeje, për ç'punë duhet libri i këndimit ?

Mund të thoni: " po kallzimi i brëndis së copës së kënduar dhe ushtrimet gramatikore ku mund të bëhen, kurse nxënësit nuk kanë përpara një tekst këndimi të njënjëshëm për të gjithë?,"

Kallzimi i brëndis së copës së kënduar bëhet më mirë në këtë menyrë, pse kur u këndohet nxënësve një librëri, ata do të kenë interes më tepër për atë që kallzohet, e vëmëndja e 'tyre do përqëndrohet atje edhe gjithë klasa do të rrijë në qetësi. Veç këtyre u zgjohet atyre dhe shija e këndimit, pse libri i këndimit që kanë përditë i mërzit dhe nuk kanë ndonjë interes për atë.

Edhe ushtrimet gramatikore mund të bëhen pa libër të këndimit në formë përligjërimi e me anë pyetjesh.

A nuk janë të mjafta këto për një nxënës të shkollës fillore ?

V. Nasto'30.

Mësues për herë të parë.

Tue i këthye krahet jetës teorike, asaj jete sa t'ambël aqë edhe të dashtun, i këthjem fytyrën jetës praktike, kësaj jete sa të vështirë aqë edhe të drashtun; tue i thënë lamtumirën e fundit çerdhes s'onë, Normales, e vendit pesëvjeçorë të nxënësis, i thamë "mirë se të të gjejmë," vendit të detyrës, vendit të mësuesis. Në fillim, të gëzuem, se po e shifshim të realizueme andrrën t'onë, i u-përvëshëm punës, me atë mënyrë qi bân, ose mund të bájë çdo djal i ri në detyrën e re; por mbasandaj, tue pamë se çdo gjâ, qi na e lypshin rastet e minutshme, nuk na e tregonte pedagogjija; tue pamë se edhe profesorët, qi i pyetshim gjithnji, ishin larg, e se mësuesit e çdo çasti, librat a tekstet e ndryshme, na mungojshin, filluem të dëshpërohemi e të kuptojmë vështirsinë e kësaj detyre të rëndë, qi na e quejshim më të lehtë, kur mësojshim shtatë fije histori, tri pedagogji, katër gjuhë, e t'jera

Mësues. . . . a e di se ç'do me thënë? Ke mbi krye një tufë njerzish. Këta nuk janë profesorët, qi të japin të kuptoish; nuk janë shokët, qi u jep e të japin një gjâ, qi u shfaq e të shfaqin një mendim; por janë nxânësit, bijt e tu, qi kërkojnë gjithnji t'i kojsht me një ushqim (mendor e moral) të mirë, të pastër e naltësues. Je përpara disa shpirtënve të njomë, qi shpejt këthehen nga rruga e mirë, por edhe shumë shpejt nga ajo e keqja. Këtu qindron puna se si e mban frenin, se si rregullon dhe se si e çon në rrugë të mbarë brezin e ri, shpresën e Kombit. Prandaj mësuesija, të cilës ia kishjem ndigjuem zânin, por jo provuem, është e vështirë. Mâ e vështirë është për mësuesin e ri; për atë qi s'di një gjuhë të huej; e sidomos kur këtë mësues e çojnë me një herë në katund e me klasë kolektive, ku veç bisedimeve e mësimeve, qi bân në shkollë, s'i ndigjon gjâ veshi për detyrën e 'tij, veçse për kân e bardhë, gomarin e zi, rakin e rrushit e të tjera. Ka të bājë me katundarë, ndaj të cilët, jo vetëm qi s'fiton gjâ, por ka edhe një detyrë edukuese tue përdorë mjeshtrin e butsin e 'tij. Një mësues i tillë duhet të jetë i pajisun kambë e krye me cilësi të mira; duhet të ketë durim, vullnet, dashuni, thjeshtësi, ndërgegje të pastër, karakter e një takt të mirë; se me këto i vete puna mbarë si në shkollë ashtu edhe jasht kësaj në popull. Me këto fiton dashunin e nxânësve e të katundarve; me këto ia qillon punës, të cilën ia ka besue shteti i 'tij.

Sidomos vullneti e durimi e bājnë mësuesin të vlefshëm për tash e mâ të vlefshëm për kohën e ardhëshme; vullneti e çon përpara njerin, dhe durimi e ruen të mos këthehet prapë. Ai njeri qi i ka këto dy cilësi të mira, ai është një nxânës për gjithë jetën; ai e kryen mirë detyrën e 'tij; e ai do të bâhet mësuesi mâ i mirë i së nesërme.

Rren vehten ai mësues qi thotë: "jam i zoti", se kam mbaruem këtë ose atë shkollë. I zoti është ai, qi e kupton dobësin e 'tij në këtë detyrë të rëndë, qi s'i jep fund jetës së nxânësis e qi vjetët njani mbas t'jetrit e zânë tue vijuem mësimin e ndonjij gjuhe të huej.

Të zot e shumë të zot e quejshim edhe na vehten, kur ishim në shkollë; e bile fandazija e jonë rrënëse na hypte edhe në shkollë mâ të nalta; por kjo besohej, vetëm atëhere kur planet t'ona fluturojshin n'ajër e kur fandazija e jonë gatunte një

histori natyre duhet të përcillet prej këndimit relativ, që një mësonjës gjenial duhet ta zgjedhë nga librat e bibliotekës së 'tij, nga të përkohëshme e gazeta të ndryshme.

Kurse lënda, që do të mësohet, shvillohet mirë nga mësonjësi, sqartohet me eksperimenta, fytyra, vizatime dhe plotësohet me copa këndimi të zgjedhura andej e këndeje, për ç'punë duhet libri i këndimit ?

Mund të thoni: " po kallzimi i brëndis së copës së kënduar dhe ushtrimet gramatikore ku mund të bëhen, kurse nxënësit nuk kanë përpara një tekst këndimi të njënjëshëm për të gjithë? „

Kallzimi i brëndis së copës së kënduar bëhet më mirë në këtë menyrë, pse kur u këndohet nxënësve një librër i ri, ata do të kenë interes më tepër për atë që kallzohet, e vëmëndja e 'tyre do përqëndrohet atje edhe gjithë klasa do të rrijë në qetësi. Veç këtyre u zgjohet atyre dhe shija e këndimit, pse libri i këndimit që kanë përditë i mërzit dhe nuk kanë ndonjë interes për atë.

Edhe ushtrimet gramatikore mund të bëhen pa libër të këndimit në formë përligjërimi e me anë pyetjesh.

A nuk janë të mjafta këto për një nxënës të shkollës fillore ?

V. Nasto'30.

Mësues për herë të parë.

Tue i këthye krahet jetës teorike, asaj jete sa t'ambël aqë edhe të dashtun, i këthjem fytyrën jetës praktike, kësaj jete sa të vështirë aqë edhe të drashtun; tue i thënë lamtumirën e fundit çerdhes s'onë, Normales, e vendit pesëvjeçorë të nxânësis, i thamë "mirë se të të gjejmë, vendit të detyrës, vendit të mësuesis. Në fillim, të gëzuem, se po e shifshim të realizueme andrrën t'onë, i u-përvëshëm punës, me atë mënyrë qi bân, ose mund të bājë çdo djal i ri në detyrën e re; por mbasandaj, tue pamë se çdo gjâ, qi na e lypshin rastet e minutshme, nuk na e tregonte pedagogjija; tue pamë se edhe profesorët, qi i pyetshim gjithnji, ishin larg, e se mësuesit e çdo çasti, librat a tekstet e ndryshme, na mungojshin, filluem të dëshpërohemi e të kuptojmë vështirsinë e kësaj detyre të rëndë, qi na e quejshim më të lehtë, kur mësojshim shtatë fije histori, tri pedagji, katër gjuhë, e t'jera

Mësues. . . . a e di se ç'do me thënë? Ke mbi krye një tufë njerzish. Këta nuk janë profesorët, qi të japin të kuptoish; nuk janë shokët, qi u jep e të japin një gjâ, qi u shfaq e të shfaqin një mendim; por janë nxânësit, bijt e tu, qi kërkojnë gjithnji t'i kojsh me një ushqim (mendor e moral) të mirë, të pastër e naltësues. Je përpara disa shpirtënve t: njomë, qi shpejt këthehen nga rruga e mirë, por edhe shumë shpejt nga ajo e keqja. Këtu qindron puna se si e mban frenin, se si rregullon dhe se si e çon në rrugë të mbarë brezin e ri, shpresën e Kombit. Prandaj mësuesija, të cilës ia kishjem ndigjuem zânin, por jo provuem, është e vështirë. Mâ e vështirë është për mësuesin e ri; për atë qi s'di një gjuhë të huej; e sidomos kur këtë mësues e çojnë me një herë në katund e me klasë kolektive, ku veç bisedimeve e mësimeve, qi bân në shkollë, s'i ndigjon gjâ veshi për detyrën e 'tij, veçse për kân e bardhë, gomarin e zi, rakin e rrushit e të tjera. Ka të bājë me katundarë, ndaj të cilët, jo vetëm qi s'fiton gjâ, por ka edhe një detyrë edukuese tue përdorë mjeshtrin e butsin e 'tij. Një mësues i tillë duhet të jetë i pajisun kambë e krye me cilësi të mira; duhet të ketë durim, vullnet, dashuni, thjeshtësi, ndërgjegje të pastër, karakter e një takt të mirë; se me këto i vete puna mbarë si në shkollë ashtu edhe jasht kësaj në popull. Me këto fiton dashunin e nxânësve e të katundarve; me këto ia qillon punës, të cilën ia ka besue shteti i 'tij.

Sidomos vullneti e durimi e bājnë mësuesin të vlefshëm për tash e mâ të vlefshëm për kohën e ardhëshme; vullneti e çon përpara njerin, dhe durimi e ruen të mos këthehet prapë. Ai njeri qi i ka këto dy cilësi të mira, ai është një nxânës për gjithë jetën; ai e kryen mirë detyrën e 'tij; e ai do të bëhet mësuesi mâ i mirë i së nesërme.

Rren vehten ai mësues qi thotë: "jam i zoti", se kam mbaruem këtë ose atë shkollë. I zoti është ai, qi e kupton dobësin e 'tij në këtë detyrë të rëndë, qi s'i jep fund jetës së nxânësis e qi vjetët njani mbas t'jetrit e zânë tue vijuem mësimin e ndonjij gjuhe të huej.

Të zot e shumë të zot e quejshim edhe na vehten, kur ishim në shkollë; e bile fandazija e jonë rrënëse na hypte edhe në shkollë mâ të nalta; por kjo besohej, vetëm atëhere kur planet t'ona fluturojshin n'ajër e kur fandazija e jonë gatiente një

mesuesi duhet të veprojë ngadalë e pa gabim.

Po të pyesim një nxënës: "çfarë është një mal?" ai, mbassi të mendojë pak, do të thotë: "është një gjë që njihet". Nxënasi nuk e ka aspak gabim, pse ai shpesh ka ndiem tue thënë: "këtu rruga njihet", e aty ka pa një mal. Kështu ai i ka thënë mësuesit se mali është një gjë që njihet. Mësuesi e quen të gabueme këtë përgjigje, pse i shkon mendja me një herë të bimët që njihen ndër mure e beson se nxënësi s'ka kurrëfarë mendimi për malin, kurse nxënasi mendon se e ka knaqë mësuesin.

Një mësues t'jetër pyet një nxënës: tri bukë, po t'i shumzoish për pesë, sa bukë bëjnë?

— Pesëmbëdhitë bukë.

— Po pesë vetë ka $\frac{3}{4}$ e bukës sa bukë bëjnë?

— Diçka më pak se pesë.

— Jo, ti nuk e kupton, bëjnë $\frac{15}{4}$.

Për të quenë përgjigjeja "më pak se 5" është përgjigje, që nuk mund të quhet e gabueme e që s'meriton një "jo!" aqë kategorike e as atë bisht mbrapa aqë të vrazhtë "ti nuk e kupton". Mësuesi i mendon të katërtat e bukës, por nxënësi vetëm i andrron.

Kësi shembujsh, të cillët kanë mbrenda përgjigje, që quhen të gabueme prej pakujdesis së mësuesit, mundemi me dhënë me mijna.

Nuk mjafton vetëm vemendja, por duhet që mësuesi të kërkojë prej nxënësit se çfarë ka dashtë me thënë, kështu që nxënësi vetë të nipi ndriçimet për përgjigjen e vet.

Me gjykue keq një përgjigje të nxënësit vetëm prej pakujdesis së mësuesit, është një e keqe e madhe, pse nxënësi do të bjerë në kundërshtim me ato që ka pa. Shkolla gjithëmonë përpiqet që gjënat, që ka pa nxënësi me ia përmirsue e jo me ia zhdukë.

Po t'i thomi një nxënësit e ke gabim, ai nuk do të dijë se kujt me i besue: syve të vet a po fjaleve të mësuesit. Ai do të jetë nën një veprim dyfish, i cili do t'ia voglojë besimin për mësuesin e do t'ia pakojë guximin.

Prandaj duhet gjithëmonë të ndijmë një kënaqsi për përgjigjen e nxënësit, në qoftë edhe e gabueme; mandej lypsen gjatë fjalët e veçanta, duhen komentue e mandej duhen persë-

ritë prej nxânësit e ndrequn.

Ne ketë mënyrë nxânësi mund të ketë një fitim menduer të madh, i cili do të jetë i qëndrueshëm.

A nuk është pra ky qëllimi i mësimi?

V. Kushi '32.

Detyra.

Detyra është një barrë e rëndë, të cilën njeriu duhet me doemos ta kryejë edhe e moskryemja e 'sajë krahësohet vetëm me një ndëshkim moral. Kjo është një hua për pagimin e së cilës njeriu duhet të përpiqet shumë. Detyra është e gjatë aq sa jeta e jonë. Fillon nga shtëpia, ku fëmijët kanë detyrë bindjeje e sjelljeje të mirë kundrejt prindëve, dhe prindët kundrejt fëmijëve të 'tyne. Më vonë vijnë detyrat mijdis burrit e grues, mijdis zotënive e shërbetorëve. Po përveç detyrave shtëpijake kemi edhe detyra të jashtme, detyra midis miqsh e fqinjësh, midis drejtorëve dhe nënpunësve e të 'tilla në mes të të pasunve e të vobegëve.

Jeta e njeriut, ç'prej të lemes e deri në pikën e fundit, është plot detyra, detyra kundrejt të mëdhenjve e të vegjëlve dhe detyra kundrejt njerzish të një shkalle.

Në çdo veprim të jetës s'onë paraqitet dhe një e kryeme detyre, pse njeriu në ketë botë nuk është gjë t'jetër veçse organi, me anën e të cilit do të kryhen gjithë detyrat.

Njeriu, që ka të rranjosun në thelbin e zëmres ndjenjën e detyrës së shejtë, është njeri me kuptimin e vërtetë të fjalës; ai mbetet i ndershëm, i përmendun e i paharuem në zëmrat e atyneve, që e njoftin rëndësinë e 'saj. Njeriu i mirë, njeriu bujar e fisnik nuk shijon gjë më të bukër, nuk ndjen kënaqësi më të madhe sa atë të detyrës.

Detyra është themeli, mbi të cilin është ndërtuar shteti: një shtet, ku nënështetasit, nënëpunësit dhe autoritetet nuk kryejnë detyrën e 'tyne, për së shpejti ka me u-shkatrruem.

Për ata, që janë frymëzuar prej ndjenjës së naltë të detyrës, për ata që detyrën e duen me gjithë zemër, e moskryemja e 'saj është një faj tepër i math; ata që janë mësuar në praktikimin e 'saj janë në gjindje të bājnë fli vehten e 'tyne në rast rreziku tue qindrue deri në pikën e fundit të jetës. Ndjenja e detyrës e bashkueme me atë të dashunis për atdhën qenë ato, që ndezën zëmren e fytyrës ideale të Skenderbeut të kapercejë Helispontin

e të hudhet në gjinin e Shqipnis së mjerë për ta shpëtue prej zgjedhjes barbare. Nji fytyrë t'jetër shembëllore e detyrës për ne Shqiptarët, është e ka me qenë Sovrani i ynë, August, i cili, tue qenë i pajisun me ndjenjën e naltë të detyrës, ka bâ e po bân therorit mâ të mëdha për Shqipnin. Detyrën kundrejt atdheut heroi i ynë kombtâr e ka çfaq në shum raste, ka shkue drejt udhës së mbarë tue mos u-trembun aspak prej sulmimeve trathore, e mendimi i 'tij ka qenë e është: "detyra kundrejt atdheut është mâ e naltë se ajo kundrejt prindëvet."

Historija na jep shemblla fatosash të shkelqyeshëm, qi lânë jetën e 'tyne për të kryemen e detyrës.

Në luftën e famëshme midis Francës e Spanjës, qi u-bâ më 1643 në Rocroi, ushtarët Spanjollë të frymëzuem prej ndjenjave të nalta te detyrës nuk i lânë vendet e 'tyne, porse luftuen me trimni të pashoqe, deri sa mbetën të gjithë të vramë. E princi francez Condée, tue pamë fatosat e detyrës, tha: "në qoftë se nuk kishjem me fitue, kishjem me dëshëruë vdekjen porsî këta."

Admirali i famshëm Angles, Nelson-i, tue qenë i pajisun me ndjenjën e shênjtë të detyrës kundrejt atdheut të 'tij te dashun, luftoi me trimëni të pashoqe e ushtarvet të 'tij u dha zëmër tue u thânë: "seicili të kryejë detyrën e vet; ketë pret Anglija," e, kur ndërroi jetë mbas nji fitimi të shkëlqyeshëm, tha: "i falem të Gjithfuqishmit, se detyrën kundrejt atdheut e bâna,."

Mundet qi njeriu të mos jetë i pasun as moralisht as matarialisht, porse është për t'u-nderue e për t'u-lavdue, kur e ka zëmërën të qindrueshme e shpirtin fisnik në të kryemen e detyrës.

"Nji derhem punësh të mira,," ka thanë nji fillosof i vjetër, "vlen mâ tepër se nji okë dituni,," e me këtë kështu nuk desh me përbuzë shkencat e ditunis, porse për të tregue se ai, qi ka shum idë, duhet këto t'i lidhi me punë të mira. Mundet qi njeriu të tregohet i naltë, d. m. th. të çquhet në nji mjeshtëri, në mësimet, shkencat e t'jera, porse në pikëpamje të ndjenjës së detyrës, t'asaj detyre qi mbân në këmbë e rregullon shtete e mbretni, të jetë mâ i ulët në krahasim me katundarin e vo begët e të paqytetnuem. Jeta e njeriut është nji luftë, kundër së cilës çdo njeri duhet të luftojë, tue qëndruë në vendin, qi i është caktue, i patrazuem e pa frikë deri në pikën e fuudit.

Program' i jetës s'onë duhet të jetë: "dëshirë e fortë, guxim dhe përballje në të kryemen e detyrës „

Fuqija e detyrës është një dhuratë hyjnore, qi duhet me çdo mënyrë të përpigemi të mos e prishim, tue e përdorun në punë të mira. Dëshirën duhet ta zbatojmë mbas ligjeve të ndërgjegjes e mos me e ulë në gjënat e sipërfaqshme të jetës. Ai, qi me anën e dëshirës së 'tij (vullnetit) të lirë fiton shprehin e shpirtmirësis, është me të vertetë i mirë, i bukur e i fuqishëm.

Perkundrazi ai qi nuk përmban vehten, ai qi nuk është i zoti të frenojë dëshirat e 'tij, ai për së shpejti bëhet robi i 'tyne e lidhet me zinzhirin e fortë të shprehis së keqe.

Ne qoftë se njeriu nuk nxitet prej një dëshire të lirë, nuk mundet me bënë ndonji gjë të naltë. Për të qindrue njeriu në këmbë duhet me pasë dëshirë, se ndihma e përkrahja e huej këtu nuk munden me ndërhyrë.

Seicili është i zoti i punëve qi kryen, mundet me luftue rrenën e të bëhet i sigurtë, mund të bëhet zemermirë, bujar dhe përkrahes, në qoftë se lufton ashpërsin. Të gjitha varen prej atij; njeriu vetë naltson vehten, d. m. th. vetë bëhet i mirë, i dashun e përdëllimtar, vetë ulet në shkallën më t'ulët e bëhet i keq, e zemërashpër. Ndjenja e detyrës është shtylla e hekurt për njerin e përsosun dhe i ndihmon të mbajë nalt vehten, të shtojë fuqin e të mos ketë frikë prej rrymave të shpeshta, qi i ngjajnë në jetë.

Miq e perandorit të shkëlqyshëm roman, Pompeut, i luteashin qi të mos nisesh për në Romë, se jeta e 'tij kishte me qenë në rrezik prej valëve të pamëshirëshme të detit; "është e nevojshme të shkoj, tha, e s'është e nevojshme të rroj „

Fytyra e shkëlqyeshme e Pompeit kreu detyrën e vet tue mos marrë para sysh valë, erna, rrufë e vetëtimë.

E kryemja e detyrës ka qenë e vetmja idë e qytetarit të math, ose më mirë me thënë e themeluesit të shteteve të Bashkueme t'Amerikës, Washington-it, i cili, kur shifte se duhesh bënë diçka, shkonte drejt udhës së mbarë, pa marrë para sysh pengime e rrezeqe.

Fytyra e 'tij e shkëlqyeshme, qi ndriti e do të ndrisi, nuk donte famë, nuk i pëlqente shpërblimet, porse mendohesh se duhesh bënë diçka e mirë. Po këjo ndjënjë e naltë e detyrës fry-

mëzonte generalin e famshëm, Wellington, qi mundi Napoleonin e Math në luftën e pergjakëshme të Waterlooos, sepse ushtarët e 'tij ishin kryekëput të bindun e kishin të rrëjosun në thellsinat e zëmrës ndjënjen e shëjtë të detyrës. Generali i famshëm, tue pamë se kundra 'tij vinte artileria Françeze, u tha ushtarve të 'tij: "ushtarë, mos u-frikësoni, mendoni vetëm se ç'farë kanë me thënë për ju n'Angli; „ dhe ushtarët i u-përgjegjën: "Milord, mos u-trembni, e njofim detyrën t'onë„.

Asht një gjë e naltë për një shtet qi të jetë i vaditun me ndjenjat e detyrës e, derisa të jetë këjo, nuk ka frikë për t'ardhmen, por, në qoftë se këjo pak nga pak zhduket tue ia lënë vendin luksit dhe famës egoistike, atëhere atij shteti për së shpejti ka me i ardhun prishja.

Mbledhë prej
A. Andriku '33.

Vjerrsha "V a j e „ e Çajupit.

Vjerrsha "V a j e „ e Çajupit është një elegji shumë e bukur e poezis Shqiptare. Në këtë vjerrshë poeti i jonë melankolik çfryn gjithë urrejtjen e vet, që ka për botën. Bota për Çajupin është një vend, që mban në gjinin e vet gjithë rrenat me bisht! Sikur t'ishte i gjallë sot Çajupi e ta pyetshim se ç'është bota, pa dyshim kishte me na u-përgjegjun me nervozitet se është një folë, ku thuren intrigat; është një vend kusarësh, ku, në vend të drejtësisë e të lumnis, zotnon padrejtësija e fatkeqësija.

Poeti pra botën e quën **të pabesë**. Ka arsye që e quën ashtu: ai vjete me radhë ka punue për një ideal, por puna e 'tij nuk e kënaqte zëmrën e ndezun të poetit; mandej nga çdo anë me bënë dishka: të mirë, ose të keqe, d. m. th. për me mbarue një punë; shifte edhe shpikjet e mbëdhja të zhenis së njeriut, etj. e çdo gjëje donte me i dhënë një shpjegim. P. sh. Pse len njeriu? Pse jeton? Pse e bënë këtë punë për shekuj? E të tjera kësi pyetjesh i bënte veltes poeti, por, kur pa se truni i ngushtë i njeriut nuk mundesh kurrsesi me i dhënë ndonjë përgjigje msheftësinave të botës, atëhere, i dëshpëruem fort, zëmra i rënkoi, mendja i mendoi e dora i shkroi:

Botë, moj Bot' e pa-besë.

Nukë ke gjë të vërtetë:

Ja me dy vargje të zburkruem me fjalë popullore Çajupi

na e kallzon se ç'është bota e se ç'përmban në gjinin e 'saj, nuk i pëlqen të flasi më gjatë, por ndërgjegjia nuk e lën të heshti. Ai kërkon me na e çfaqun mendimin më këthjellët, qi të mos i mbetet kujt dyshim, sepse e quen botën të pabesë, prandaj ven dy pika mbas vargut të dytë edhe shton :

Njeriu po do të vdesë

As nuku vjen më në jetë.

Jetën Çajupi e merr si një rrugë, nëpër të cilën njeriu ka me kalue vetëm një herë e mandej s'ka me u-këthye kurrë. Por kjo është një rrugë e shtrueme me ferra edhe e gjatë 50., 100 vjet udhëtimi. Pra njeriu dërrmohet, punon e shkrin gjithë fuqit e 'tij për me qitun dishka në krye edhe ndoshta mund të bājë ndonji punë, por në fund, . . . ah, . . . në fund ka me vdekun e . . . s'ka me u-këthye kurrë në jetë

. . . . E tashti poeti bëhet profet i vehtes së vet. Me një strof u-mjaftue për me na tregue marrinat e botës edhe mendja mendon për fatin e 'tij :

Do të gdhietë një ditë

Do të vijë një mëngjes

Nukë dotë shoh të mijtë :

Do mbyll sytë, do të vdes !

Ai që din se si ka vdekun Çajupi, ka me kujtue tashti se këto vargje nuk kanë dalun nga mendja e poetit vetë, sepse me shkruë mënyrën e vdekjes përpara se me vdekun, është si mrekulli. Kështu njeriu kujton se Çajupi vetëm i ka shkruë këto vargje e i ka trajtue një njeri t'jetër . . . Një mendje profeti të pa dukun !

Por jo . . . Ndërgjegjia e këthjellët e Çajupit e lajmëronte qysh më përpara mënyrën e vdekjes Dhe me të vërtetë është si shkroi, është u-bà: u gdhi një ditë edhe larg, shumë larg prej këtu, atje nën rrezet përvëluese të Misirit, Çajupi melankolik, poeti i ynë rustik, mbylli syt për gjithëmonë pa pamë atdheun, që e ka dashun fort dhe pa u-shmallun me t'afërmit e 'tij. A ka profeti më të sigurtë se kjo ?!

Poeti nuk ndalet këtu. Ai shton dishka edhe për mbas vdekjes së 'tij :

Do të qajnë e të vajtojnë.

Do t' më mbulojnë me gurë,

Thotë se t'afërmit e 'tij, kur ka me vdekun, kanë me e

qamë e me e vajtue edhe si nder, për mos me e ngrënë korbat mishin e 'tij, kanë me e kallun kufomën në dhé; por asnji vlerë nuk kanë këto për Çajupin, kur kujton se:

Pastaj dotë më harrojnë

Dhe, sikur s'kam qenë kurrë!

Ja këtu poeti është në kulmin e pesimizmit. S'ka ngushëllim për 'të. I bie lapësi nga dora dhe pa dashun mbyll letrën e bardhë. Jeta është kotësi (vanitas), . . . hiç gjë, nji brimë n'ujë! As miqt, as t'afërmit nuk hykan në punë; . . . është ora më kritike për poetin e, sikur t'i binte n'atë kohë nji plumb në zëmër. kishte me ikun prej kësaj bote të pabesë e të rremë pa nxjerrun asnji ah!!

1) Shënim: Emni i vërtetë është Andon Çako dhe ka lë më 1864 në Sheper të Zagarisë (Gjinokastrë.) Ndërroi jetë më 1930 në Kairo të Misirit. Ka shkruar librën "Baba Tomori", me poezi heroike, erotike dhe satirike, edhe nji komedi "Katërmëdhjetë vjeç dhëndër!.. Përkëtheu "Lule Hindi" dhe "La Fontaine".

St Spasse '32.

Provë mësimi

dhânun në rendin e I rë t' Ushtrimores.

Landa: Mësim jete, Arithmetikë

Thema: a) Duhani e damet e 'tij.

b) Zbritje deri më 8.

Z h v i l l i m :

(Mjete mësimi: duhan gjethe, të grimë, paqeta, vegla të vjetra, si thikë duhani, havan, etj.)

Sikurse e dimë, për me ia mbërrimë qëllimit më mirë e për të pasun nji përfundim është si duhet, në nji mënyrë të lehtë e të pamërzitshme, duhet të ndjekim gjithë ato rregulla, qi na ep pedagogjija.

E pra në këtë lëndë mësimi, përveç rrugëvet të tjera, qi mund të gjejë nji mesues, mund të veprojë edhe në këtë mënyrë:

Paragatitja: Në fillim pyeten nxânsit se kush e di prej 'tyne maqinën S. A. I D. E; kështu nxânsit kallzojnë se ku ndodhet kjo maqinë e natyrisht ka me dalun puna ke duhani.

Paraqitja. Mbassi i përçon mesuesi fëmit aty, ku e ka qëllimin e vet (ke duhani), zë e u paraqit lëndën në këtë mënyrë:

Pyeten nxânsit se ku e merr kjo maqinë duhanin; këtu lihen të kallzojnë vetë ato gjëna, qi dijnë e pastaj më-

suesi do të përfilasi bashkë me ata të gjitha punët e duhanit, tue fillue qysh prej të mbjellunit të farës e deri në të bāmunit paqeta, etj. Të gjitha këto gjana do të përfliken me rradhë e natyrshëm tue i nxitun femit të formojnë fjali të thjeshta e të shkurtëna për gjënat më me rëndësi, fjali të cilat pastaj thohen edhe horas.

Mbasandaj bisedon mesuesi bashkë me nxânsit për fitimin qi ka **si** bujku, **si** shteti prej duhanit; më në fund do të përfliken edhe për përdorimin, për dâmet qi na sjell duhani në trupin t'onë, tue i tregue **se** ai përmban një helm, i cili vesh zorrët e mushkënit t'ona e për ta kuptue femit më mirë këtë gjâ, u bâhet një provë e thjeshtë : ndizet një cingare duhan dhe merret një shami e bardhë; pastaj, tue nxjerrë me një shtërgim prej goje ke shamia tymin, qi kemi thithun, do të shofin ata **me** syt e 'tyne një njollë **si** të kuqe të murrët; kështu mësuesi u thotë se ky âsht ai helmi, qi na vesh zorrët po të pimë duhan.

Fellimi e ushtrimi : Permblidhet e gjithë lânda në pikat kryesore me fjali të thjeshta, të cilat përsëriten tue u-thanë veç e veç e horas.

Thema b) Zbritje deri mbë 8.

Paraqitja : Na pra thamë se duhâni bâhesh paqeta, mirpo kush i merrte kto paqeta ? Ktu do të vijë puna ke duhânshitsi, e kështu mesuesi ia nis punës.

Paraqitja e ushtrimi : Për me u-bâmë mësimi më konkret e më interesant, merr mesuesi disa paqeta gjithëfaresh, si Sopot, Kastriot, Rekord, etj. dhe i vën truma, truma (por tue mos e kalue 8, d. m. th. në një vend 3, 4, 5, 6, . . . 8, etj.) dhe u thotë nx. se do të shesim edhe na nashti paqeta, pors duhan shitsi. Nxjerr një nxânës i cili rri afër masës, (ku ka tre paqeta) si duhânshitës dhe një t'jetër, të cilin e çon mësuesi tue i thanë, qi të blejë ke ai dy paqeta. Atëhere mësuesi pyet nxânsin se edhe sa paqeta i kanë ngelë pa shitë Nx. 2. Kështu nx. thotë se tre paqeta pa dy paqeta, bâjnë një paqetë (horas).

Po në këtë menyre do të bâhen edhe ushtrimet e tjera qi shënohen në tabellën e mësimit këtu poshtë së bashku me nx. tue i thanun edhe horas e tue i shkruem mësuesi në derrasë të

qamë e me e vajtue edhe si nder, për mos me e ngrënë korbata mishin e 'tij, kanë me e kallun kufomën në dhë; por asnji vlerë nuk kanë këto për Çajupin, kur kujton se:

Pastaj dotë më harrojnë

Dhe, sikur s'kam qenë kurrë!

Ja këtu poeti është në kulmin e pesimizmit. S'ka ngushëllim për 'të. I bie lapësi nga dora dhe pa dashun mbyll letrën e bardhë. Jeta është kotësi (vanitas), . . . hiç gjë, nji brimë n'ujë! As miqt, as t'afërmit nuk hykan në punë; . . . është ora më kritike për poetin e, sikur t'i binte n'atë kohë nji plumb në zëmër. kishte me ikun prej kësaj bote të pabesë e të rremë pa nxjerrun asnji ah!!

1) Shënim: Emni i vërtetë është Andon Çako dhe ka lé më 1864 në Sheper të Zagarisë (Gjinokastrë.) Ndërroi jetë më 1930 në Kairo të Misirit. Ka shkruar librën "Baba Tomori", me poezi heroike, erotike dhe satirike, edhe nji komedi "Katërmëdhjetë vjeç dhëndër!," Përkëtheu "Lule Hindi," dhe "La Fontaine.i."

St Spasse '32.

Provë mësimi

dhânun në rendin e I^{rë} t' Ushtrimores.

Landa: Mësim jete, Arithmetikë

Thema: a) Duhâni e damet e 'tij.

b) Zbritje deri më 8.

Z h v i l l i m :

(Mjete mësimi: duhan gjethe, të grimë, paqeta, vegla të vjetra, si thikë duhani, havan, etj.)

Sikurse e dimë, për me ia mbërrimë qëllimit më mirë e për të pasun nji përfundim është si duhet, në nji mënyrë të lehtë e të pamërzitshme, duhet të ndjekim gjithë ato rregulla, qi na ep pedagogjija.

E pra në këtë lëndë mësimi, përveç rrugëvet të tjera, qi mund të gjejë nji mesues, mund të veprojë edhe në këtë mënyrë:

Paragatitja: Në fillim pyeten nxânsit se kush e di prej 'tyne maqinë S. A. I D. E; kështu nxânsit kallzojnë se ku ndodhet kjo maqinë e natyrisht ka me dalun puna ke duhani.

Paraqitja. Mbassi i përçon mësuesi fëmit aty, ku e ka qëllimin e vet (ke duhani), zë e u paraqit lëndën në këtë mënyrë:

Pyeten nxânsit se ku e merr kjo maqinë duhanin; këtu lihen të kallzojnë vetë ato gjëna, qi dijnë e pastaj më-

suesi do të përflasi bashkë me ata të gjitha punët e duhanit, tue fillue qysh prej të mbjellunit të farës e deri në të bāmunit paqeta, etj. Të gjitha këto gjana do të përfliten me rradhë e natyrshëm tue i nxitun femit të formojnë fjali të thjeshta e të shkurtëna për gjënat më me rëndësi, fjali të cilat pastaj thohen edhe horas.

Mbasandaj bisedon mesuesi bashkë me nxânsit për fitimin qi ka **si** bujku, si shteti prej duhanit; më në fund do të përflitet edhe për përdorimin, për dâmet qi na sjell duhani në trupin t'onë, tue i tregue **se** ai përmban një helm, i cili vesh zorrët e mushkënit t'ona e për ta kuptue femit më mirë ketë gjâ, u bâhet një provë e thjeshtë : ndizet një cingare duhan dhe merrret një shami e bardhë; pastaj, tue nxjerrë me një shtërgim prej goje ke shamia tymin, qi kemi thithun, do të shofin ata **me** syt e t'yne një njollë si të kuqe të murrët; kështu mësuesi u thotë se ky âsht ai helmi, qi na vesh zorrët po të pimë duhan.

Fellimi e ushtrimi : Permblihet e gjithë lânda në pikat kryesore me fjali të thjeshta, të cilat përsëriten tue u-thanë veç e veç e horas.

Thema b) Zbritje deri mbë 8.

Paraqitja : Na pra thamë se duhâni bâhesh paqeta, mirpo kush i merrte kto paqeta ? Kiu do të vijë puna ke duhânshitsi, e kështu mesuesi ia nis punës.

Paraqitja e ushtrimi : Për me u-bâmë mësimi më konkret e më interesant, merr mesuesi disa paqeta gjithëfaresh, si Sopot, Kastriot, Rekor, etj. dhe i vën truma, truma (por tue mos e kalue 8, d. m. th. në një vend 3, 4, 5, 6, . . . 8, etj.) dhe u thotë nx. se do të shesim edhe na nashti paqeta, porsî duhanshitsi. Nxjerr një nxânës i cili rri afër masës, (ku ka tre paqeta) si duhânshitës dhe një t'jetër, të cilin e çon mësuesi tue i thanë, qi të blejë ke ai dy paqeta. Atëhere mësuesi pyet nxânsin se edhe sa paqeta i kanë ngelë pa shitë Nx. 2. Kështu nx. thotë se tre paqeta pa dy paqeta, bâjnë një paqetë (horas).

Po në këtë menyre do të bâhen edhe ushtrimet e tjera qi shënohen në tabellën e mësimit këtu poshtë së bashku me nx. tue i thanun edhe horas e tue i shkruem mësuesi në derrasë të

zezë e nx. në fletore.

Tabela e mësimit. (b)

□□□ - □□ = □	3 - 2 = 1
□□□□ - □□ = □□	4 - 2 = 2
□□□□□ - □□ = □□□	5 - 2 = 3
□□□□□□ - □□ = □□□□	6 - 2 = 4
□□□□□□□ - □□ = □□□□□	7 - 2 = 5
□□□□□□□□ - □□ = □□□□□□	8 - 2 = 6

Q. Kopani '33.

Provë mësimi

Dhânun në rendin e lltë t' Ushtrimores.

Lânda : Kângë.

Thema : Macja e miu.

Zhvillim.

Për zhvillimin e kësaj theme mës. bân një hyrje tue iu thânë nx. se unë kur po shkoja mbramë në shtëpi, ndigjova dishka qi bânte kështu: (mës. bân zânin e borisë) edhe i pyet nx. se ç'do të ketë qenë ajo. Atëherë nx kanë me u-përgjegjë se ishte burija e ushtarëvet. Nashti mës. i pyet përsëri nx: a e dini ju se përse binte ajo? (Nx për me fjetun ushtarët).

Kështu mës ngren një nx, qi të bájë edhe ai si bân burija. Mbassi të bâhet edhe këjo, atëhere mës. u thotë nx: mirpo ne këtu në shkollë kemi mësue disa gjâna të tjera për me këndue zânin e borisë. Atëhere nx. kanë me thânë: notat. Në këtë mënyrë mës. e qit qëllimin e mësimit edhe ngren një nxânës, qi ta këndojë zânin e borisë me nota (nx. i kanë mësue notat) e kështu e këndojnë edhe të tjerë nx. një nga një, mâ në fund edhe horas.

Nashti mës. u thotë nxânësve se ju ditkeni të këndonj shum bukur me nota; kush do t'i shkrujë në dërrasën e zezë këto nota qi thamë? (Mës. ngren një nx. edhe vetë bân me të shpejtë një masë; nx. i shkruen notat). Mbassi të bâhet edhe këjo, mës. i urdhnnon nx., që t'i këndojnë një nga një notat e shkrueme në dërrasën e zezë, (edhe horas). Si të jenë bâmë edhe këto, atehere mës. i pyet nx. se vetëm kaq nota kemi ne? Nx. kanë me u-përgjegjë: jo, Z. mës., kemi 7 nota.

Në këtë mënyrë i thonë nx. të gjitha notat një nga një edhe horas. Mirpo nashti mës., qi të munden nx. t'i kuptojnë mirë notat mbas zânit, që ka siecila (të ngritmet e t'ulmet e zânit), përdor disa shenja dore të veçanta (mimikë). në mënyrë qi, tue e folë nx. notën, të bájñë edhe shênjën me dorë. Për këtë gjá u mësohen nx. për secilën notë nga një shêjë dore, si p. sh. (ke Do-ja dora rri posht edhe mbasandaj ke Re-ja ngrihet pak, por tue i ndryshue faqet e duervet, e kështu ke Mi-ja pak má nalt si mbas zânit, kështu qi, kur të flitet do-ja e vogël, dora të jetë ngritun për mbi krye.) Këjo gjá bâhet shum herë prej nx. një nga një edhe horas. Në këtë mënyrë bâhen shum ushtrime, tue fillue prej kreut në fund, por edhe prej fundit në krye, d. m. th. tue fillue prej Do-së se madhe ke Do ja e vogël, por edhe prej Do-së se vogël ke e madhja.

Nashti u thotë mës. se, mbassi ju dini të këndonni shum bukur me nota, edhe mës. ju ka prumë disa nota, qi t'i këndonni (edhe kështu mës. ka paraqit nx. kangën, qi do t'iu mësojë me anën e notavet, të cilat i ka të shkrueme në një tabelë të përgatitun ç'ma përpara edhe e var në dërrasën e zezë). Kështu mës., përpara se t'i këndojnë nx., u thotë se ç'far shofin n'atë tabelë; atëhere nx. kanë me u përgjegjun : një çelës, notat edhe masën e kohës. Si të jetë bâmë edhe këjo, urdhënohen nx. qi t'i këndojnë me radhë një nga një edhe të gjithë së bashku (para se t'i këndojnë nx., mës. i jep zânin e notës së parë ose me zâ ose me violinë) edhe mës. mban kohën. Porse këtu mës., qi të mund të bájë, qi çdo gjá të dali prej nxânësve vetë, vë edhe një nx., qi ta mbajë kohën edhe të tjerët i këndojnë.

Mbasandaj mës. u thotë se ju i kënduet me gojë e nashti unë do t'i këndoju me violinë edhe fillon. Si mbaron mës., atëhere i pyet nx. ne kemi një kangë kështu, a e dini ju ? (Nx. u kujtohet nashti vjerrsha, qi e kanë pasë mësue má përpara edhe thonë: kanga e maces me miun).

Në këtë mënyrë del qëllimi i mësimi edhe fillohet mësimi i kangës, por, përpara se të bâhet këjo, duhet përsëritun një herë vjerrsha e, në rast se nx. nuk e dinë mirë vjerrshën, atëhere përsëritet disa herë, deri sa ta nxájnë mirë fare edhe mbasandaj fillohet të kënduemit e kangës me anën e notavet, por nashti në vendin e emnavet të notavet fliten fjalët, kështu qi bâhet këndimi i kangës me fjalë.

Herën e parë e merr një herë më. me violinë edhe mbasandaj u thohet nx, qi t'i venë edhe ata mbrapa. por me zâ t'ulët. Mbassi të bëhet edhe këjo dy a tri herë, më në fund e këndojnë nx. me zâ të naltë e. si t'ushtrohet edhe këjo, nxânsit e këndojnë vetë pa ndifmën e më. Po ashtu e këndojnë nxânsit një nga një. e më. u jep zânin e notës së parë.

Mâ në fund e këndojnë edhe rrjeshta, rrjeshta gjith ashtu edhe banka, banka e në fund fare e këndojnë të gjith së bashku.

S. Hamiti '33.

Provë mësimi

Dhânun në rendin e liltë t' Ushtrimores.

Landa : Mësim jete

Thema : Prej bërthamës së mollës deri ke molla e pjekme.

Zhvillim

Landa qi do të përpunohet : 1) Si bëhet prej bërthamës pema, tue u kallzue mënyrën e të mbjellunit.

2). Të lanët e mollës të rritet, ashtu, si e mbjellim na ep mollë të egra, prandaj duhet shartue.

3) Duhet të kujdesemi për pemët tue i përdorë mirë.

4). Mollët e tjera pemërina si dhe perime i ruejmë e dhe për dimën.

Paragatitja : Këtu puna shkon shkurt, marrim 1 kokër mollë dhe u a kallzojmë nxânësvet tue i lamë ata të flasin për pjesët. Mandej mësuasi u-thotë: vini re, ta çajmë këtë mollë dhe të shofim pa le do t'i gjejmë fara mbrenda. Si e çan më. ua tregon farat (bërthamat) dhe ep në çdo bankë nga një farë.

Pataqitja Mës thotë nx. vini re, kush do të më thotë mue pse na duhen ato bërthama ? Si të marri përgjegjen, u thotë ku i mbjellim këto ? Nx. këtu ndoshta do të ngelin. Mës. ua kallzon vetë, se këto i mbjellim në saksî, këtë e përsërisin nja 2 a 3 mandej horas. Me një mënyrë mjeshtarake u thohet dhe për tokën, që do të ketë saksija (ranë).

Mandej përflitet se në ç'kohë mbillen këto (më 15 dhetur). Mës. tash nxierr një saksî dhe ngre një nx. që të mbjelli bërthama, por me një mënyrë që të shohin të gjithë.

Si të mbarohet së mbjelluni, kallzohet tue vetveprue nx.

që saksin' e lemë në një vent të ngrofët 1 muej, deri sa të mbijnë pakë. Mandej gjithnji, tue vepuëm edhe nx. me anë të nxiturash, i shkulin i mbjellim në një vent të punuëm mirë dhe të jetë vetëm për këto dhe aty i lamë 2 vjet (atij vendi i thomi fildanishte). Mbassi është thanë se aty këto filiza mbillen afër, u thohet a munt të bâhen ? Nx. natyrisht do të gjykojnë se jo.

E pra vjen vetvetiu puna se u-dashkën shkullë këto që prej këndej dhe i çojmë në një vent t'jetër, që edhe këtu të jetë toka e punueme. U thohet se, po t'i lemë këto që të rriten, për sa kohë munt të na apin kokra ! (Nx. . .) Mës. për 7-8 vjet. Pastaj u-pyeten nx. se çfarë kokra molle do na apin këto pemë molle ? Tue i nxitë Nx. do vijë puna qi të thonë se mâ par kokra të këqija e mandej këtyne pemëve ne u thomi t'egra. (thohet horas). Si merr funt kjo u thomi nx. se çar folëm deri tash në bazë të përgjigjes. Mës. u thotë dhe shkruan në dërrasë " Si mbillet bërthama e mollës që na ep pemë ? ..

Mandej u thotë mës. se këto pemë nuk janë të mira, se na apin kokra të liga, pra çfar të bâjmë ne që t'i bâjmë të buta e të marrim kokra të mira ? Me nxitjen e mës. do thonë t'i shartojmë. Flitet pakë mbi shartimet, dhe mandej pyeten përse folëm Mës. shkruen në dërrasë " shartimi i pemës s'egër.

Flitet mandej për shërbimin që duhet t'i bajë ai që merrt me rritjen e pemëve, se pemët atë kanë si bâbë e nanë, pra duhet kujdes.

Dhe mbi këtë shkruhet një shkurtim në dërrasë. Mësuesi u-thotë kur piqen mollët, ata thonë në stinën e vjeshtës. Mës. u-thotë se ne vetëm në vjeshtë hamë mollë ? Nx. jo, ruejmë edhe për dimën. Kështu mës. bashkë me nx. flasin se si i ruejnë, jo vetëm mollët, por edhe fiqt, damate, bamje e tje. tue u-kallzuem dhe si i ruejnë.

Dhe mbi këtë bâhet një shkurtim.

Përmbledhja. Nja 4, 5 minuta si të marrë funt osa bâhet një përmbledhje në bazët atyne pikava. që janë shkruem në dërrasë, e mâ në funt u thohet nx: shkrueni në radhue këto, që ka shkruë mësuesi, dhe i plotsoni në shtëpi.

T a b e l l a

- I. Si mbillet prej bërthamës molla, që bâhet pemë.
- II. Shartimi i pemës s'egër.
- III. Si duhet t'i këqyrim dhe t'i përdorim pemët.
- IV. Si i ruejmë kokrrat e penve dhe të zarzavateve.

A, Selenica '33.

Provë mësimi

Dhânun në rendin e V të t' Ushtrimores

Landa : Dituní Natyre.

Thema. Krypa.

Nji hyrje të shkurtër, por të mirë, bân mësuesi për këte mësím, tue bisedue së bashku me nxânësit për ato gjâna, qi kanë mësue mbi prefekturën e Durrsit, kështu qi të nxiten; ndër ato natyrisht do të zihet me gojë edhe krypa.

Paraqitja. Në të biseduëm e sipër del se krypa bâhet mâ tepër në Kavajë e pak në Vlorë, e kështu i pyet mësuesi nxânësit, qi të gjejnë shkakun e ksaj gjâje. Kështu del fjalija se **krypa bâhet prej ujit të detit, mbassi ky âsht i shëllinshëm.** (këtë fjali të gjatë e thonë disa nx. e pastaj të gjithë).

Po i kallzon mësonjësi, ujët e detit ka krypë të shkrime brënda afër 20 gr për 1 l. uj deti, ose si të themi mâ lehtë nja nji grusht krype. Mirpo si âsht kjo punë e çuditëshme kështu që ujet e detit të kthehet e të bahet krypë?

Me këtë pyetje fillojnë nxânësit me gjykue se si mundet me ndodhë kjo gjâ, tue ç'faqun mendimet e 'tyne; në këtë kohë mësuesi u bân nxânësvet disa prova të thjeshta e praktike, të cilat i kanë pamë edhe në shtëpi, merr nji enë me uj, i shtije edhe krypë brenda tue e përzimë mirë e mirë deri sa të tretet, d. m. th. bân shëllinë, tue i kallzuem nx. se edhe ujt e detit po kështu âsht. Pastaj pyeten fëmijt se si e regjim djathin në shtëpi, si e shtimë, si i regjim specat, pse i a fusim shëllinën, etje; kur bahet prova pyeten nx. se ç'u bâ krypa qi shtimë mbrenda enës, e kështu del puna vetvetiu **qi krypa shkrihet mbrenda n'ujë.** Mësuesi. Ju ndoshta i kini vumë mendë në shtëpi ndonje qypi me djath a me specat të regjun. Kur të mbarohen këto, në fund të qypit ngel nji si shtresë e bardhë. . . qi po ta piqni në gjuhë ka nji shië të veçantë. Nx. Oh! zôti mësues, ajo âsht shtresa e krypës. Mësuesi. Mirë po si âsht kjo punë kështu kurse në e shkrimë krypën n'ujë dhe e bâmë shëllinë ? Këtu lihen nx. në nji shkallë që të thonë, se ujët gjatë kohës u-avullue e ngeli vetëm krypa. Me të vërtetë u flet mësuesi, por mendoni ndashti se ç'mund të ngjajë edhe me ujt e detit?

Sikur t'u pyeste juve rrugës ndonji katundar i shkretë, qi nuk dinte se si bahet krypa si kishit me i u përgjegjë ? E dhe

nx. të shtymun e të udhëhequn aty, këtu edhe prej mësuesit, kallzojnë me fjalë të thjeshta mendimet e 'tyne. Krypa bëhet prej ujit të detit, nëpër tokat që janë buzë detit e në një rafshë me atë. Ne këto toka çilen gropa të mëdhaja, të cilat janë shtrur me çimento.

Këto gropa mbushen me uj deti, që futet me anë të kanalëve e të rremavet, të cilat mbasandaj mbyllen, për të mos u-futur më uj nëpër gropat, deri sa të avullohen e të thahen shtresat e ujit të përparshëm (Në këte kohë mësuesi bën një skicë të mirë kryporeje në dërrasën e zezë.) Mbasandaj nxiret nga nxânësit se këtyne gropave kështu u them **krypore**. pse këtu bëhet krypa (krahsohet kryporja me shelqen a kryporen e shtëpisë e ndryshimi që kanë).

Mbassi të jenë mbushë këto gropa me uj deti dhe t'i lëmë për një kohë të gjatë në diell, ç'farë do të ndodhi në këtë kohë? Nx. ujt nëpër gropa avullohet pak nga pak e më në fundi ngel një kore (shtresë) e trashë prej krype, pors i korja e bukës

Mbasandaj nx. kallzojnë se si ndodhi kjo: si u-avulluë ujt e si ngeli, krypa, që qe e shkrime në fund.

Kur shofim korën e krypës, diçka na bije në sy më t'epër... Lihen nx. që të rëfejnë se duken disa thërmija të vogla, pors thërimet e sheqerit. Ato shkëlqejnë në dritën e diellit. Kur nx. nuk mundën me e gjetun, atëhere u kallzon mësuesi se ato quhen **kristale** (e thonë nx. një nga një edhe horas e pastaj shkruhet në dërrasë të zezë). Shëkon i pra. ujt e detit, kur avullohet paska një veçori se krypa e shkrime mbrenda n'ujë merr formën e **kristalevet kubike** Kështu edhe nx. nxiten të thonë se veçorija, që ka ujt e detit, kur avullohet të kthehet në kristale, **quhet kristalizm' i ujit të detit** (horas).

Mbassi të jetë kthye pra në kristale kubike e si të jetë thamë, atje e lënë njerzija atë pastaj? Këtu nashti del puna të mbledhunit e të bājunit e krypës; punëtorët e mbështjellin me lopata edhe e bājnë truma, truma, pastaj e fusin nëpër thasë dhe e ngarkojnë nëpër automobilat për ta shitë. U-thohet nx. pale a u kanë vumë re atyne automobilave, që bājnë e bijnë krypë, se ç'farë kanë të shkruem përpara a nëpër anët. Ata kanë pamë se këndojnë S. I. T. A. por nuk dijnë se çdon me thënë. Atëhere Mës. u thotë se kjo shoqni ka marë për sipër të nxjerunit e të shitunit të krypës, të cilën ia ka shtjë

shteti. Pyeten Nx. qi të kallzojnë se vetëm Sita e ka në dorë këtë punë e s'ka të drejtë kurkush, sikurse janë edhe shumë gjëna të tjera, qi blihen prej Shtetit nga shoqënit e ndryshme si shkrepstat, letrat etj., d. m. th. gjëna qi shiten vetëm prej një njeriu: atëhere themi se është **monopol' i shtetit**.

Mbasandaj pyeten se ku shitet krypa këtu ke na, çka këndon në tabelën: "**Axhensija e krypës Elbasun.**„

Po nuk e ditën, spjegohet fjala axhensí prej **mës.**, tue u thënë se është një degë e shoqnis, sikurse axhensija e automobilave, biçikletave etj. Për t'u-bâ mësim edhe mâ konkret, u-shpërndahet nga pak shkruajn krypë secilit **nx.** tue i thënë qi t'a shikojnë me kujdes ta prekin e ta shijojnë. Natyrisht fëmijvet do t'u bjeri ndër sy edhe ngjyra; është krypë e zezë; mësuesi kërkon prej 'tyne d. m. th. të kallzojnë se, kur është mbledhë krypa, është përzimë me pluhna e me dhe; por na kemi krypë të bardhë; ajo është përzime me pluhna e me dhe; por na kemi krypë të bardhë; ajo është bâmë mâ me kujdes nëpër gropa të pastra. Në këtë kohë i provon **mës.** në se edhe krypën e zezë, po ta pastrojmë, d. m. th. po ta **lajmë, bâhet bardhë.**

Mës. Por kemi edhe një lloj krype t'jetër, qi është e bardhë prej vetiut, porsí sheqeri: Edhe nx. zanë nëpër gojen krypën e gurit, të cilën, kur nuk e dinë nx. se si është bâmë, ua tregon mësuesi: n'ato vende ku gjindet krypa e gurit, kanë qenë dikur dete; kto me kohë janë rëxue malet e kanë mbulue dette. Tue kalue me mijra vjete, uji e detit, si e dimë, është avullue, e ka ngelë vetëm krypa, e cila, nën peshën e rëndë të tokës, është ngjeshë e forcue porsí shkambi.

Flitet pastaj se si shkojnë dhit e dhent mbas ujnave të burimevet e gjëjnë shqembe krype; gjithashtu u spjegohet edhe si e qysh i nxjerin këto nga dheu me maqina.

E, mbassi të jenë përfolë këto të gjitha, i pyet mësuesi nx. se ç'farë rëndësisje ka krypa për ne, kështu qi të mendojnë ata se sa të shijshme do t'ishin ushqimet si për ne ashtu edhe për kafshët si edhe për shtetin qi nxier.

Në këtë kohë mës. u-kallzon edhe një përrallë të vogël për randësin e krypës, se i nxit edhe interesin:

Një herë moti një mbret kishte tri goca. Mirpo ai mbas disa kohësh ra sëmundë shumë keq, saqi s'kishte shpresë të

shpëtonte e për këtë shkak thiri tri vajzat e veta në kohën e shpirtit, tue i thanë se fronin e mbretëris do t'ia linte asaj goce, qi do ta shfaqte mâ mirë mbi babën e 'saj. E madhja edhe mesmja i thanë se eduan sa syt e ballit; por vajza e vogël nuk i tha gja tjetër veçse këto fjalë: " O babë, unë të dua sa krypa,, I ati në fillim u-dëshpëruë, pse të deshirohesh aqë poshtë, mirpo, kur zû e ia spiegoi goca e vogël se e donte sa krypa, d. m. th. jeta pa atë s'i kishte shije, nuk mund të ronte pa atë, atëhere ai u-çudit për mendjen e hollë të bijës së vogël, të cilën, tue e rrokë në qafët për herën e fundit, e lã trashigimtare e frontit.

Më në fund bisedohet me nx. se krypa duhet të përdoret me masë, as mâ shum, as mâ pak, se për ndryshe prishen gjellët etj.

Zihen me gojë disa fjalë t'urta prej ms, si për shembull:
gjella me krypë e krypa me karar.

Spiegohet domethanja e drejtë dhe e figurëshme e 'saj si p. sh. të mos flasin kot, të mos çojmë kohën kot, por çdo gjã me karar e me rregull.

Tabella e mësimet

Krypa:

Si bâhet krypa?

Veçoria e krypës, (kristalizimi)

Ç'rândësi ka krypa për né

Sa lloj krypash kemi.

Masa në të përdorun.

Provë mësimi

Dhânun në kl. IV të shkollës Ushtrimore.

Lânda: Arithmetikë.

Thema: a) Pjesëtimi i nji numrit të dhjetshëm me 10, 100, 1000 e me 10000

b) Pjestimi i numrit të dhjetshëm me nji numër të tânë

Zhvillim

Hyrja: Mësuesi: kush do të më thotë mue disa nga gjânat e ushqimit, qi blejmë në pazar? Nx. numrojnë disa nga ato gjâna si oris, sheqer, krypë, patate, frashull, etj. Mës.: ç'gjellë

bâjmë me oris? Nx. ja Z. mës. pilaf; i shijmë krypë, tylënë. Mës. sa lekë kushton një kg. tylën? Nx. mund të thonë 11 ose 12 lekë, por mësuesi u thotë se tylyni tashti kushton nga 10 lekë kg.

Mës. një katundar ditën e pazarit kishte prurë 13.5 kg. tëlyni dhe e shiti nga 10 lekë kg; kush do të më thotë mue se sa lekë ka marrë katundari? Njëqoftë se nx. këtë problemë e bënë me mend, atëherë mësuesi ngren edhe një nx., qi ta bënë në dërrasën e zezë.

Si ta kenë mbaruem nxânësit, mësuesi i thotë: sa lekë do të marri katundari? Nx. katundari do të marri 135 lekë. Mës. pra, kur shumëzjmë një numër me 10, pikën dhutore nga e çojmë? Nx. kur shumëzjmë një numër me 10 pikën dhutore e çojmë nga krahu i djathtë një shifër. Këtë e thonë disa nxânës veç e veç, pastaj e thonë edhe horas. Po në këtë mënyrë bënë edhe në shumëzimin me 100, 1000 etj., tue ju thënë nxânësve se pikën dhutore e çojmë nga e djathta aqë shifra sa zero qi të ketë shumëzuesi.

Mës. ju dini të shumëzoni me 10, 100, 1000, etj., po sot do të mësojmë se si mund të pjesëtojmë me 10, 100, 1000, etj. Mës. u thotë nxânësve një problemë, p. sh. 75.5 kg. misër do t'i marrin 10 veta; sa kg do të marrë çdo njëri? Mbassi nx. nuk mund ta bënë, mës. u thotë: po ta shumëzjmë me 10, pikën dhutore nga e çojmë? Nx. e çojmë nga ana e djathtë. Mës. po tani qi e pjesëtojmë, nga do ta çojmë? Mbassi nx. nuk e dinë ua thotë mësuesi: kur pjesëtojmë me 10 pikën dhutore e çojmë një shifër nga krahu i majt. Në këtë mënyrë mësuesi bën problemën $75.5 : 10 = 7.55$. Mës. për t'ua vërtetuem nxânësve, se pse del kështu, e pjesëton 75.5 drejtpërsëdrejti me 10. Po në këtë mënyrë bëhen shumë ushtrime tue pjesëtuem me 10. Si ta kenë mësue mirë këtë, mësuesi u thotë problema të tjera, qi t'i pjesëtojnë me 100, 1000, etj. Mbassi të jenë ushtrime nxânësit mirë në këta pjesëtime, mësuesi u thotë nx. ç'e bënë pikën dhutore, kur pjesëtojmë me 10, 100, 1000 etj.? Në qoftë se nx. nuk e thonë drejtë, ua thotë mës. ose i drejton nxânësit. me anë pyetjesh, qi ta gjejnë vetë; mbasandaj thonë se pikën dhutore e çojmë nga ana e majtë aqë shifra sa zero qi të ketë pjesëtojsi. Në këtë mënyrë mësuesi u bën edhe ushtrime me mend.

Mës. si ta shofi se nx. e kanë mësue mirë pjesëtimin me 10, 100, 1000, etj., u mëson edhe pjesëtimin e një numurit të

dhetshëm me një të tănë. Mës. dhe në këtë rast u thotë nx. problema të lehta, qi mund ti bëjnë p. sh. 53. 21 kg. grunë do t'ua ndajnë 5 vetve Kush do të më thotë mue sa kg. do të marri secili prej t'yne? Mbassi nx. as këtë mënyrë pjestimi nuk e dinë, fillon e e bân vetë mësuesi. tue pjesëtuem 53'21 me 5 në këtë mënyrë: Mës. pesa ke pesa sa herë hynë? Nx. një herë Mës. cilën do të zbresim njime? Nx. 3 Mës po 5 ke 3 sa herë hynë? Nx. këtu s'hynë, Z. mës: Mës. pse? Nx. se 3 është më i vogël se 5. Mës po sa herë do ta shënojmë në këtë Nx. zero Mës. po sa mbeten? Nx. 3 njësha Mës. po tashti cilën do të zbresim? Nx. 3 njësha. Mës po tashti cilën do të zbreseim? Nx. do të zbresim 2. Mës. po ky 2. ç'është? Në qoftë se nuk e dinë nx. ta thonë vetë, u thotë mësuesi: në cilën anë të pikës dhetore është 2? Nx. është nga ana e djathtë e pikës dhetore. Mës. po si u thomi atyne numrave, qi janë nga ana e djathtë e pikës dhetore? Nx. u thomi numra dhetorë. Mës. po 2 ç'numur është? Nx. është një numur dhetor. Mës. 3 dhetshe dhe 2 njësha sa bëjnë? Nx. bëjnë 32 njësha. Mës. tek 32 sa dhetsha kemi? Nx. kemi 3 dhetshe. Mës. po, njësha? Nx. kemi 2 njësha. Mës. 5 ke 32 dhetshet sa hyn? Nx. 6 herë. Nx. bëjnë shumëzimin dhe e zbresin 30 nga 32. Mës. ç'i thomi këtij numrit qi pjesëtojmë Nx. i thomi një numër dhetor. Mës. po kur pjesëtojmë një numër dhetor. ç' bëjmë ke herësi? Nx. vëmë pikën dhetore Mës ku do ta vëmë pikën dhetore? Nx. do ta vëmë mbas 10. mbassi i zbresin, mësuesi u thotë: po 2, qi mbeti. ç'është? Nx. është 2 të dhetta. Mës. po tashti ç'bëjmë? Nx. zbresim dhe 1. Mës. po 1 ç'është? Nx. është 1 e qintta. Mës. 2 të dhetta dhe një e qindta sa bëjnë? Nx. bëjnë 21 të qindta. Mës. ke 21 se dhetsha kemi? Nx. kemi 2 dhetshe. Mës. 5 ke 2 dhetshet sa herë hynë? Nx. Na 4 herë. Mës. i pyet edhe pse hynë 4 herë. mandej e gjen nx. se 4 herë 5 bëjnë 20 dhe e zbret nga 21. Mës sa mbetën? Nx. mbeti dhe 1. Mës. po kësaj ç'i bëjmë? Nx. i shtojmë edhe një zero mbrapa. Mës. po sa u-bâ? Nx. u-bâ 10. Mës. po ç'farë 10. Nx. 10 të mijta. Mës. pse? Nx. pse ke dhita kemi dy 5. Po në këtë mënyrë bëhen edhe ushtrime të tjera tue pjesëtuem me 6, 7, 4, 8, 9 etj.

Tabella

13'5 X 10 = 125

75'5 : 10 = 7'55

72'621 X 100 = 7262'1

83'42 : 10 = 8'342

9'221 X 1000 = 9221	94 : 10 = 9'4
234'62 : 100 = 2 3462	0'92 : 10 = 0'092
44'3 : 100 = 4'613	655'8 : 1000 = 0'6558
13'55 : 100 = 0 1355	132'4 : 1000 = 0'1324
53'21 : 5 = 10'642	
6 712 : 4 = 1'653	
212'4 : 6 = 35'4	
324'87 ; 7 = 46'41	

A. Hajnaj '33.

Provë mësimi

Dhënë në rendin e IVtë t'Ushtrimores

Landa : Gjuhë

Thema : Hartim i përbashkët për "Kavajën „.

Paragatitja. — Qi të bâhet mësimi interesant e i kuptueshëm, duhet qi parafytyrimet e reja, qi do të mësohen rishtas, mos të hyjnë në shpirtin e fëmijës si të hueja, por të bashkohen e të njazohen me parafytyrimet e përparshtëme. Këtu, mbassi është bâ mâ përpara mësimit atdhenjohtësie për Kavajën, paragatitja edhe qëllimi bâhen te dyja së bashku tue iu thënë nxânësve se na kemi folë mâ përpara mjaft gjâna për Kavajën; pra, për mos me i harruem këto, ç'farë duhet të bëjmë? Nx. na këto gjâna duhet t'i shkruejmë. Në këtë mënyrë nxân. e gjejnë vetë qëllimin edhe sjellin ndër mend ato, qi janë folun mâ përpara. Mës. Me të vërtetë na këto gjâna, qi do të përsërisim edhe një herë për Kavajën, do t'i shkruejmë, prandaj kini kujdes, qi t'i mbani mend edhe t'i shkrueni bukur në rradhojt e hartimit.

Paraqitja. — Mësuesi nashti, me anën e pyetjeve të përshtatuna, qit prej nxânësve fjalit, të cilat do të hyjnë në punë për formimin e hartimit. Këto fjali duhet të zgjidhen të mira nga pikëpamja e gjuhës e t'i përshtaten fuqis mendore të nxânësve. Mbassi të qitet secila fjali, nga ana e nxânësve me ndihmën e mësuesit, përsëritet prej disa nxânësve, mandej edhe horas prej të gjithë klasës; mësuesi këtu duhet të ketë kujdes të math, që t'i ndreqi gabimet, qi mund të bëjnë nxânësit.

Fjalit mund të nxirren në këtë mënyrë :

Mës. Ç'farë është Kavaja? Nx. Kavaja është një qytet i Durrsit. Kjo fjali thohet prej disa nxânësve, mandej edhe horas.

Mës. Ku shtrihet kjo? Nx. Kjo shtrihet në një fushë të gjënë. Mës. Me çfarë rrethohet kjo fushë së largu? Nx. Kjo fushë rrethohet së largu me kodra të vogla. Mës.: Na këto fjali duem t'i bëjmë një fjali e të mos përsërisim gjithnjë fjalën **kjo**; pra kush prej jush mund t'i bashkojë? Nx. Kjo shtrihet në një fushë të gjënë, qi rrethohet së largu me kodra të vogla. Kjo fjali pra thohet prej disa nxënësve, mandej edhe horas.

Pra fjalit e gjata thohen pjesa, pjesa prej nxënësve, sikurse u-bâ mâ sipër. mandej bashkohen në një fjali edhe përsëriten prej disa nxënësve, mandej bëhen edhe horas.

Mbassi të jenë qitë të gjitha fjalit, qi duhen për formimin e hartimit, atëhere urdhënohen nx. të nxjerrin bojën e penat. Mës. Çfarë do të shkruejmë në fillim? Nx. Në fillim do të shkruejmë fjalën "Hartim, „ mâ poshtë edhe datën. Mës. Titullin qysh do t'ia vemë? Nx. Titullin do t'ia vemë "Kavaja „.

Tashti urdhërohen nxënsit të shkruajnë ato, qi folëm deri tash e mësuesi shkron sa andej e kendej qi t'i verejë nxënsit, qi të punojnë të gjithë. Të kujdeset edhe për qindresën e 'tyne, kur shkruajnë.

Tabella e mësimit

Hartim

Data

KAVAJA

Kavaja është një qytet i Durrësit. Kjo shtrihet në një fushë të gjënë, qi rrethohet së largu me kodra të vogla. Fusha e kësaj është mjaft pjellore edhe qit mâ tepër grun, misër, elb, tërshinë, thekën, etj; pjesa mâ e madhe e kësaj është e mbuluar me me kullosa.

Kavaja ka 6500 banorë, muhamedanë e të krishtenë; ka dy shkolla fillore, një shkollë buqësije edhe një kolezh-gocash, ka edhe një kishë e disa xhamija.

Kjo ka një klimë të shëndetëshme, pse e rref era e detit. Nëpër buzat e detit të 'saj gjinden kryporet, prej të cilavet qitet krypa.

Kavaja bën një tregëti të madhe; kjo qit përjashta krypë, djath, lesh, lëkura, grun, misër, elb, etj.

Fane Skufi '33.

Provë mesimi

Dhânun në rendin e Vtë të shkollës Ushtrimore.

Landa : Histori

Thema : **Normandët.**

Si hyrje për këtë mësim pyet mësuesi nxânësit, qi të thonë disa nga popujt barbarë, të cilët shkelën Shqipnin e për të cilët ata kanë mësue në mësimin e mëparshëm, e nga copa e këndimit "**Barbarët në Shqipni** „ Në të kallzue e sipër, zihen me gojë nga ana e nx. edhe **Normandët.** Sot pra, u thotë mësuesi, do të flasim për **Normandët.** (Kjo fjalë shkruhet në dërrasën e zezë e thohet horas prej nx.). Ms. Me të vërtetë, një nga ata popuj barbarë e t'egër, qi shkelën e dhunuen vendin t'onë, kanë qenë edhe **Normandët.** Këta ishin një popull barbar e i egër prej fisit gjerman, e na këta i kemi ndigjue qysh në të pestin shekull. Këta kishin edhe një kryetarin e 'tyne, qi quhesh **Robert Guiskardi.** Ky pushtoi disa pjesa t'Italis Jugore bashkë me Napolin e kështu u-bâ fqij me ne. E, tue ndigjue se vendi i ynë është i pasun, i hyni lakmija e ia drejtoi sytë një qyteti në bregun e detit t'onë, i cili atëhere kishte një nam të math. Ndoshta ju e dini se kush do të ketë qenë aj qytet . . . Nx. **Durrësi.** Mës. Po pra ata u-munduen me të math me shti në dorë Durrësin, i cili gjindesh nën një shtëpi shqiptare, nën **Shtëpin e Topijvet.** qi përfshinte gjithë Shqipnin e Mesme. Mirpo si jua rrok mendja juve, se i kanë lënë Shqiptarët të shkelin vendin e 'tyne ?(nx . . .) Në këtë kohë duhet t'u bájme të njoftun nx. se **Guiskardi** nuk mundi me e shkelun atë qytet as me përe, as me luftë, as me të mirë, as me të keq, por vetëm me **hile** e me **dredhi,** të cilën Shqiptarët pastaj e lanë me gjak. Mbassi fëmijë e kanë pamë në theatër **Karl Topinë,** atehere i pyet mësuesi qi të kallzojnë ç'kanë pa e ç'kanë kup-tue e kështu zë e bisedon bashkë me nxânësit për **shtëpin e Topijvet:** krushqija qi bëni **Roberti** me Tanush Topinë, princin e Shqipnis së Mesme, tue i dhanë për grue gocën e vet të birit të **Tanush Topis,** me qëllim qi ta gabojë për t'i marrë **Durrësin;** si i vrau dhanduerët, të bijën e vet e të birin e **Topis,** kur i thiri për gosti në Napël, nga shkaku se nuk e kreu qëllimin e vet; shpëtimi i dy djemëve të vegjël të 'tyne, **Karli e Gjoni;** si u-bâ mbret **Karli** dhe muer gjakun e t'et tue vramë **Robert Guis-**

kardin.

Mandej u thotë mësuesi se nga këta nuk vuejti vetëm Durrësi, por të thuesh e gjithë Shqipnija e mesme, sepse hyjshin me anijet e 'tyne të lehta në gojnat e lumejvet dhe plaçkitshin ç'të gjijshtin e, sikur t'u kundërshtojë të të vritshin fare. Shifni pra sa popull barbar ka qenë ky, e sa ka vuejtun Shqipnija e jonë prej 'tyne; por me gjith atë gjyshnit t'anë, u bënë ball pakë së paku e, nuk i lënë të shkelshin gjith atdheun e 'tyne.

Mirëpo, shikoni këtu u thotë mësuesi, ne folëm më përpara se **Robert Guiskardi** erdhi e pushtoi disa pjesa t'Italis Jugore, d. m. th. **Normandët** paskan pasë ardhun prej nji vendi tjetër. U thohet nx., tue e shënue edhe në hartën, se **Normandët** më përspra gjindeshin nëpër gjithë buzët e detit Balltik. Këtu duhet t'i lëmë nx. të thonë se ç'farë shtetesh janë nashti n'ato vende, kështu qi të kuptojnë se **Danimarkasit, Norvegjzët e Suedezët** janë stërnipnit e 'tyne. Mbassi ata rrojshin nëpër brigjet e detit, me ç'farë do të jenë marrë më tepër? Natyrisht nx. do të përgjigjen: **me voztari.**

Po, u thotë mës. ata kanë qenë voztarë të mirë, këta çdo vent, qi dojshin me e grabitë, i turrëshin me anijet e 'tyne edhe si e shkretojshin, kthehëshin prapë në vendet e 'tyne.

Tue u kallzue largësin e Balltikut prej brigjeve të detit Adriatik u thotë: shikoni nji herë sa lark qi është Balltiku prej nesh e mendoni se si kanë ardhë ata këtu e ç'ishte shkaku...

Këtu lypset t'i nxisim nx. të kuptojnë se n'atë kohë bije të shpërngulunit e popujvet barbarë e nji nga këta qenë edhe ke **Normandët**. Këta shpërngulëshin edhe më lehtë me anijet e 'tyne të shpejta.

Mës. Kush do të më thotë se kush ka qenë n'atë kohë nji qytet me nam të math? Nx.: **Roma**. Mës.: Po këtë, si thoni ju, a e kanë lënë pa e plaçkitun Normandët? Jo se ata, kur ndigiojshin e brimojshin ndonji qytet të pasun, i turrëshin me të shpejtë për ta grabitun. Mës. Në këtë kohë ata kishin nji kryetar, qi quhesh **Hastings**, bashkë me të cilën u-nisën të shkelin **Romën**. Mirpo, mbassi ky nuk i dinte mirë udhët, në vent qi të shkojë në **Romë**, shkoi në nji qytet tjetër, në **Luna**, i cili gjindesh në veri të 'sajë.

Këtu tregohet dredhija, qi bëni **Hastingsi** për të pushtue **Lunan**: si u-bà i krishten, si hapi lajmin se vdiq e se donte

ta shtijshin në kishën e **Lunas**; ngjallja e 'tij në kishë e mizo-
rinat e mëdha, qi bëni aty e brenda në qytet. Pas kësajë u thotë
mësuesi, se një kryetar 'tjetër i 'tyne, **Rollos**, shkoi në Francë
e atje pushtoi mijft vende.

Këtu lihen nx. të gjykojnë se ç'farë mund të kenë bā ata
në Francë: plaçkitjen e tmerimin e popullsis. Nj' aqë fort u-
tremb Franca prej 'tyne se mos pushtonte të gjithë vendin, sa
qi u-shtrenguen t'u falij disa toka n'anë të V. P. e **Rollosi**
mblodhi atëhere njerëzit e vet e shkoi me ndejtun atje.

A e keni ndigjue ju ndonji herë **Normandin e Francës** ?
Nx. bāhen t'a kuptojnë se **Normandia** ka marë emrin prej 'tyne.

Pastaj flitet për **Rollos-in** se ishte një njeri shumë i egër,
saqi e kishin frikë gjithë **Normandët**, kështu qi ata u-zbutën
e u-bānë të **krishtenë** prej Francezëve. Përveç këtyne, u thotë
mësuesi, këta tash u-mbështuellën të gjithë nëpër vendet e 'tyne.

Nji nga këta, qi quhesh **Rurik**, shkoi në **Rusi** dhe formoi
shtetin e **Rusëve**.

Mā në fund bāhet fund e krye një përsëritje e një për-
mbledhje e shkurtën e, si të mbarohet edhe kjo, urdhënohen
nx. të nxjerin fletoret e historis: ua dikton mësuesi gjithë më-
simin, që në fillim deri në mbarim shkurt e shkurt e gjanat mā
me rāndësi, në mënyrë qi nxānesit tā këndojnë edhe vetë në
shtëpi.

Kjo munt të bāhet edhe tue bā një skicë në dërrasën e
zezë e mandej ta shkruajnë nx në fletoret, por kjo e fundit
āsh shumë e thatë, e āsh frikë se nx. mos ta harrojnë.

E. Selenica '33.

Vdekjet

Më 29-XII-932 ndërroi jetë Bajram Bica '31 nga Peqini.
"Normalistit", i u-shkëput nga gjini një fillizë. I mjeri. Kush
e din me sa shpresa qe mbushë Zërra e 'tij, kur mbaroi shko-
llën; por, qe, vdekja, qi s'harron njeri, e këputi. "Normalisti",
ngushllon familjen e t'afërmit e 'tij.

Më 9. I. 933 ndërroi jetë Sulejman Goci '29 nga Krueja.
I shkretë; vjet dha dhe provimet e stazhit e tamam në këtë ko-
hë, kur atdheu priste punën e nevojshme prej 'tij, u-nda tue
lanë të shkretë familjen e të dashtunit. "Normalisti", ndien

idhnin më të madhe e ngushullon familjen e t'afërmit e 'tij.

Më 7-II-33 ndërroi jetë Shaban Stafhasani nga Burgajeti i Matit e mësues në Fulqet (Mat), një arsimtar i ri, i cili me plot zell ia kishte nisë punës së shëjtë. Por vdekja mizore, qi ka lanë sa punë mangut, ia rrëmbeu atdheut, taman kur po çilte fletët, dhe këtë lule. " Normalisti „ ndien një idhni të pashoqe e ngushullon familjen e t'afërmit e 'tij.

Bashkëpunimi

Më ra në dorë numri i parë i së përkohëshmes "Normalisti„ U-gëzova, kur e pash, jo për t'jetër, por tue menduë se një botim i dalun nga duërrët e disa studentave mbushi të pesë vjetët e jetës.

Tue ndië këte gëzim shoku, me të cilin po flisja, më tha: t'erdhi mirë qi e pe të ridalun këte rivistë pedagogjike, po a i di mundimet qi hekin botuesit e 'saj? . . . I pyëtun nga unë, filloi me m'i treguë gjatë e gjânë, mbassi atij i kishte qëllue me i pa tue çfaqë teatra e koncerte për ndihmën materjale. Por edhe për lândën, qi i duhet kësaj, ai më tregoi mundimet, qi bëjnë këta djem për ngjeshjen e brumit të së përkohëshmes.

Themën e këtij bisedimi dëshiroj t'ua kallzoj në të vërtetë edhe juve, o të ndershëm këndues. o të dashtun arsimtarë. për me ju dhanë disa njohni për mundimin e këtyne nxânësve, në veprën e të cilëve, po ta shqyrtojmë vërtetë ashû si duhet, do të gjejmë bula djerse të cilat në me mjetet qi kemi, duhet t'i terim pak, në mënyrë qi të mos i ligshtojmë shum trupat e këtyne filizavet të njoma.

Ndihmën, qi mundemi me u dhanë, seicili e ka në dorë; kjo për sa i përket ndihmës landore. Por edhe për lândë, qi do kjo rivistë, ndër në mësuesët ka shum qi shkruajnë mirë dhe përshtatshëm për çdo themë; për këtë jam i sigurtë. Vetëm një është qi na bân të hiqemi larg nga sfera e kësaj riviste: është egoizma, qi mund të ruhet e mbëshefun nën hijen e disave prej nesh. Kjo më duket se nuk duhet të zâjë vend ndër mjetet edukësve, qofshin Normalistë, Gjimnazistë a po të tjerë.

Në këtë të përkohëshme mund të shkrujë çdo njeri e për çdo themë pedagogjike, kulturele a shkencore qi të dojë.

Në këtë mund të shkruajnë mirë dhe me përfundim të pëlqyeshëm Normalistet për thema: qeverim shtëpije, qi përmbanë programi i shkollave fillore për vajzat; kështu edhe artikuj të tjerë për mësimet e ndryshme.

Gjithashtu edhe mësuesit Gjymnazistë, një lloj edhe ata të dalun nga Teknikja.

Po edhe Normalistët, qi kanë dalë qysh prej vitit 1924 e deri më sot, duhet të bashkëpunojnë me vllëznit e 'tyne më të vegjël e të mos kujtojnë se me mbarimin e shkollës mbaroi edhe detyra e 'tyne shoqërore. Pra të mos i harrojnë bankat, ku rrijsim më përpara, pse po n'ato po rrijnë edhe shokët e 'tyne, të cilët po e gatuejnë këtë brum.

Qëllimi i im është qi të gjithë shka janë mësues të rrafinit mendimet e 'tyne në këtë të përmuejshme pedagogjike të u- kallzue edhe sistemet e methudhat e ndryshme të mësimet, qi kështu të mund të zgjidhet ajo më e përshtatshme e më përfundimtarja për vendin e ambientin t'onë.

Po të jetë ky bashkpunim i arrihet me të vërtetë qëllimit kryesor, qi nuk është tjetër, veç ideali i përbashkët për të mirën arsimore.

Nuk duhet pra të thomi se unë jam Gjymnazist a Teknikas e nuk shkruaj në të përkohëshmen "Normalisti", ose të thomi: "unë i kam mësue ata qi e drejtojnë këtë rivistë, qysh të bashkëpunoj me një nxënsin t'im? . . .". Ky është një mendim shumë i gabueshëm.

Duhet pra t'i hedhim poshtë këta mendime, e, në mendofshim se të gjithë jemi një e kemi po një ideal, mendjet duhet të rrihen pa tjetër ndërmjet 'tyne, në dashim qi të formojmë kulturën e përbashkët e t'ia mbërrimë qëllimit, për të cilën arsimiti ynë sot çfaq nevojën më të madhe, mbassi gjindet në periodën e endjes e të shtjellimit

Safa '30.

Kopshti dhe Trandafili i zhuritun

Drejtorit t'em të Fillores, arsimtarit plak, të
ndyerit Nikolla Mitaces, i cili vdiq në
Korçë në Vjeshtë të parë 1932

Po e shikoj . . . po . . . me ëndje dhe me habi se si është tue lulëzue një kopsht i gjënë, i math dhe i bukur tejet.

Mbrenda ka gjithëfarë lulesh : luledielli, lule gojëluani, lule misiri e të tjera, . . . por ka edhe shumë trandofila të bukura. Rreth e përçark kopshtit gjinden pemë gjithëfarësh, nëpër të cilat fluturojnë për bukuri bilbilat e verdhë, që e mbushin ushëtimën e kopshtit madhështor me meloditë e 'tyne të këndëshme . . . Njerës, duket të lumtun, pa ndonji kujdesje dhe me gjithë të mirat, shkelin me krenari mbi këtë kopësht të bukur, edhe në të katër anët shkëlqen një hyll, . . . një dritë madhështore.

— Deh, moj e hyjnueshme e padukun, ç'farë është ky kopsht: paradis toke apo paradis Qielli?! . . . A thue këtu mbrenda nuk do të ketë fare idhnime dhe dëshpërime? A nuk njëfarë fare prej këtyne njerëzve rrena, smira, pabesia dhe ahmarrja e botës sonë?

. . . Uh, . . . jo! . . . S'ka vend plot me të mira. . . . s'ka njerës të ngopun me lumtuni, . . . s'ka lule pa brenga! . . . Ja atje tej shifet një manushaqe pak e venitun; më të djathtë një lule shqerre është me kokë t'ulun për tokë, thuej se hapësina ka rëndue tepër mbi të! Brij 'saj një lule gojëluani hap dhe mbyll pa dashun fletët e 'saja: ndoshta ka etje për ujë e don me përpimun dishka të lëngëshme. Më të majtë një lule dielli ul e ngrenë në kohë të caktueme kokën e 'saj dhe, kur merr drejtqendrim, ndigjohet një o f s h, . . . një a h i rëndë dhe i vrazhët.

. . . Hyj edhe unë mbrenda në kopësht dhe ec me çapa të rregullshëm e të matun. Kam frikë me e rëndue shumë trupin mbi këmbët e mija, se mos shkel për vdekje lulet e pafajshme, që shtrihen an' e kënd kopshtit. Çdo gjë e verej me habi! Njerëzit nuk u-çuen me më shoqënie; ata rrijnë larg meje e më verejnë me sy të shtrembët. A thue se u kam prishun lumtënin e 'tyne?! Me gjithë atë unë ec, . . . ec gjithëmonë përpara. Kaloj përmes luleve e ato të gjitha përuhin kryet. Ndoshta më përshëndesin, por unë nuk i kuptoj. Vetëm mendja e ime mendon dishka, e dëshira nuk pajtohet me 'te. Mendja i thotë vehtes ndalo-u këtu dhe pyet dishka, por dëshira, — ah kjo e pangopun! — . . . e urdhëron vehten t'ime të shkojë përpara, se don me pa gjana të bukura e të panjoftuna. E unë i përulem dëshirës dhe përsëri po ec, . . . ec nëpër kopsht e nuk ndalem! Një ç' është shkon nëpër medjen t'ime e kjo pyetje percillet me një hesht të dëshirës s'ime, dhe . . . kurgjâ t'jetër.

Iu afrova një njeriut dhe i them: "mirë mëngjes, o njeri i Zotit! Ai më verejti me të keq, rrudhi ballin dhe vetullat, përplasi këmbët, mblodhi grushtat e duervet dhe... kurgjâ. Iku me vrap tue pëshpëritun dishka. Unë përsëri nuk tutem, por báj punën e zakonëshme, d. m. th. po ec,

Ndalem nën hijen e njëj drûje molle. Zgjas dorën e këpus një mollë dhe e futa në gojë për me e kafshue, por... e hodha me një herë për tokë, se ajo ishte shumë e idhët... Po vë veshin me kujdes për me ndigjue, se sipër mollës një bilbil i verdhë filloi me këndue. Por, ah!... nuk këndonte për gëzim, sikurse kujtojshem unë përjashta kopshtit. Ai këndonte një melodi të mallëngjyshme, qi të bënte, pa dashun, me lotue! Largohem prej andej e po i bie rrotull kopshtit. Afrohem ke grumbujt e trandafileve dhe ndalem për me i shikue: disa shkëlqejshin nga bukuria dhe kishin erë shumë të këndëshme, kurse të tjerët ishin të venitun, ... të vyshkun fare, gadi sa s'u kishin rënë fletët.

N' atë kohë një insekt i dâmëshëm erdhi me sulm dhe i udrejtuë një trandafilin. Unë zgjata shkopin për me i rënë insektit, por shkopin, për mrekulli, s'mundesha me e ngritë, se pa pandehun ishte bënë shumë i rëndë!... Insekti zgjati grepin e 'tij të helmueshëm dhe i shkëputi trandafilin një fletë e me të shpejtë iku. Por për ku? ... Ndejta edhe pak kohë dhe shof se trandafilin filloi me u-vyshkun e më në fund... u-venit fare! Por për çudi nuk e humbi aspak erën e këndëshme...

Shkova më tutje e më larg dhe pashë lule, zoq, njerës edhe kurgjâ t'jetër... Vojta edhe një herë ke grumbujt e trandafilave. Trandafilin, qi i këputi insekti një fletë, kishte ende, erën e këndëshme. Afrohem t'u marr erë edhe trandafilave të tjerë të venitun, ... por, jo, ... ata nuk kishin fare. Mbas pak shof me habi se trandafilin i zhuritun dhe erëkëndëshëm e zmadhoi vëllimin e 'tij e pa pandehun nga qendra e 'tij duel një bilbil i bardhë. Bilbili i mrekullueshëm filloi me këndue shumë këngë gazmore, dhe gjithë trandafilat e venitun muerën bukurin e më përparëshme; njerzit larg meje përqafeshin me buzë në gas, edhe unë gadi sa s'kërcejshem prej lumnis... Por ah, ! Nuk shkoi shumë kohë e gazi u-prish, se Bilbili i mrekullueshëm fluturoi nalt, shumë nalt në qiell, për udhë të pasosun e të panjoftun, dhe trandafilin i venitun e erëkëndëshëm, qi nxorri

zogun e mrekullueshëm, shpërdau në hapësinë gjethet e 'tij, edhe vendi. ku rritesh, mbeti lakuriq e i shkretë!

St. Spasse, 32.

Sporti edhe mjeku

Nga praktika shtyhem të them se sporti ka edhe duhet të ketë një lidhje të ngushtë me mjekun. Sikurse e dijmë edukata fizike përgjithnësisht mbështetet mbi ligjët e mbi shkencat biologjike të trupit të njeriut, mbi ligjët e mjeksisë. Jo vetëm nga kjo por praktika na e kallzon se, për me u-bâ një sport i arsyeshëm e higjienik me qëllim shëndetsues ose edhe me qëllim për me u-ba një kampion, është nevoja që shpesh herë të kishillohemi ose të verehemi prej mjekut. Shpesh herë djelmohat, tue u-praktikue në sport, ndeshin në gabime të stërvitjeve, e teprojnë ose nuk e përshtasin ashtu si e aqë sa duhet. Ndodh shpesh e shpesh që nxânsit ose sportistat, tue i mbushë mushkënit e 'tyne e tue e pastruem gjakun me ajrin e pastër të fushave sportive, rrëxohen, vriten keq, u thyhet ose u ndrydhet ndonji gjymtyrë e trupit, ftohen ose u ngjanë ndonji f'jetër send në trup, etj. etj. Në të gjitha këto raste pra sportisti do t'i përplasë drejt për së drejti mjekun, i cili tashti me mjeshtrin e 'tij do të dijë se si me e drejtue sportistin, për me praktikue sportin e arsyeshëm e se si me e shërue atë të plaguemin ose të sëmundin.

Jo vetëm nga këto pikëpamje, por edhe nga të tjera, sporti ka një lidhje të ngushtë me mjekun ose me mjeksin. Lufta e Madhe ka lënë ndër ushtarët e oficerat e atëhershëm mjaft nerva e gjymtyra të pime e të pazôjat për punën e vet dhe gjatë kësaj lufte mjekët shumë të zotët në degën e 'tyne përdorën shumë barna për ringjalljen e këtyne nervave e gjymtyrave. Një nga këta barna shumë i mirë e i përshtatshëm i këtyne sëmundjeve, që u-përdor e që përdoret edhe sot, është sporti mjeksues. Mirpo këtu me fjalët, sport mjeksues, nuk kuptojmë të gjithë edukatën fizike, gjithë ushtrimet trupore, etj, por kuptojmë vetëm një degë të 'saj, d. m. th degën e sportit mjeksues. Kjo degë përmbledh të fërkuemet, që u bâhen sportistave, si bânjat e ujit, f'ajrit të diellit dhe atë grup ushtrimesh, që shërben për të ndrequnit e të ringjallunit e organeve e të gjymtyrave të ndryshme të trupit të njeriut.

Në Shtetet Veriore t'Europës zbërtheu mbas Luftës një lulëzim i gjallë e i vazhdueshëm botimesh (gazeta, revista e libra), ndër të cilat bisedohesh këjo degë e edukatës fizike. Por më disa vende të tjera t'Europës, me gjithë qi nuk mungojshin fletoret e përditshme, nëpër të cilat botoheshin ndeshjet e fitimet e kampionvet të ndryshme, por mungojshin ato njohni shkencore, qi kqyrin e qi studjojnë këtë degë t'edukatës fizike, d. m. th. të fërkuemit, gjymnastikën hygjienike dhe sportin e arsyeshem. Me fjalët sport i arsyeshem kuptojmë atë grup ushtrimesh e stërvitjesh të përditshme, qi janë të përshtatuna mbas ligjëvet të hygjienës e qi janë të domosdoshme për me u-mbajtë njeriu në gjendje të mirë shëndetsoro për gjithëmonë. Sporti i arsyeshem nuk duhet të jetë vetëm një veprim me qëllim **agonistik** e me qëllim ndeshjesh kampionatesh të ndryshem, por më përpara të jetë një edukatë fizike e domosdoshme për grupet e institutet, të jetë një ushtrim, qi t'edukojë bashkë me trupin edhe mendjen e shpirtin. Pra sporti si pjesë e edukatës fizike dhe e hygjienës, qi të mund të jetë i vlefshem për organizmin e qi të munda të na api atë përparim, qi ne e paramendojmë e e presim si mbas shkencavet, duhet qi ky sport të shqyrtohet prej mjekut. Mjeku sportist, d. m. th. mjeku specialist në degën e sportit, e ka ushtrive mjeshttrin e 'tij prej shum kohësh në Gjermani, me emnin "**Sportarzt**". Në Shtetet Veriore t'Europës u-shpik në këtë mënyrë dega "**mjekësia sportive**".

Ndyrhymja mjeksore në fazat e ndryshme sportive është pra t'jetër e domosdoshme tue fillue nga gjënat më t'imita e në moshat më të vogla. Mjeku duhet të merret me këtë degë të rëndësishme të mjekësis, edhe aqë më mirë do t'ishte, sikur ai vetë të bëhet një sportist për me kuptue e me provue në vehten e vet të mirën e ushtrimit trupuer dhe me njoftë teorikisht e praktikisht gjymnastikën e vërtetë e sportin mjeksuer.

Nuk duhet të ndajmë pra sportin mjeksuer prej gjymnastikës së përgjithme, gjë qi është e pamundun për edukatorin fizik (edukatori fizik duhet t'i përdori të dyja).

Mjeku modern duhet të ketë njohni për çdo degë të ndryshme të gjymnastikës dhe me e trajtue si një nga pjesët më kryesore të hygjienës pozitive; ai duhet të ketë kaqë njohni të thella për këtë pjesë të mjeshtris së 'tij, sa qi të dijë me ua urdhënuë në kohën e në vendin e duhur të shëndosheve e të

sëmundëve.

Pra, në qoftë se duem të nxjerrim një fitim prej sportit, si përmirësues e riformues të gjendjes së përgjithshme popullore, duhet që mjekët e zotë t'i kqyrin se ç'po bëjnë sportistat, t'i këshillojnë e t'i drejtojnë, sikurse veprojnë edhe nëpër vende të tjera, ku sporti e përgjithnisht edukata fizike përparon dita me ditë.

Përkthye e shtuë prej

A. Lleshanakut '30.

Vjerrsha për shkolla fillore.

Harabelat e vegjel.

Ca zoq t'vegjël, harabela,

Mbetë pa nanë,

Nji huti u-zhyt si fela

Me i ngranë.

Ciu, ciu zoqt në çerdhe qanë

E ranë përdhë,

Sikur dojshin me i thanë :

“ Ç' ke me ne ? „

Ndihmoni të vorfnit!

Kur me turp trokit në derë,

“ Tak, tak, tak „

Nji i vorfën, nji i mjerë,

S' t' dhimset pak ?

Tuj u-dridhun kur të vjen

Me gjetë hirë,

Pse mbyll derën dh'e përzën ?

S' ke mëshirë ? .

Qukapiku '33.

Lopa

1) Në fushë plot me bar,

Një lopë kullot e rri,

Nga shoqet është ndarë,

Shkon për në shtëpi.

2) Për në shtëpi shkon,

My, my, duke pallë,

Viçin s'e harron,

Po në gji e kallë.

3) Me një kusi del

Zonja në shtëpi,

Lopën si e mbjel,

Viçin le e pi.

4) Viçi mirë si pi,

Veç lopën e ndajnë,

Plot bër e tagji

I hedhin mbasandaj.

J. Ngurza '29.

Vjollca

N'per bar e ferra

Mshehë pa madhshti,

Lshoj erë të kandshme

T'gjith m'donë tepri,

Pse une vjollca

Veç lulësh t'jera

Gzoj njerzit tuj thanun

Mbrini pranvera!

Pranvera

Me tjera lule

Vjollca sa bini,

Bertiti t'madhe:

Pranvera m'brini

E zogj e bëca

T'gjith shend si vera

Mei' herë vikatën

Rrnoftë, rrnoftë pranvera.

Z N. Pati '30.

Fjalë t'urta.

Shumë ndëgjo dhe pakë thuj.

Gjete kishë të falesh!

Më sa ha pula koprën, kaq' e do motra motrën.

Umbars mali e polli një mi.

Mos thuj gjithënjë se ç'mendon, por mendo se ç'thua.

Njëra dorë lanë t'jatrën dhe të dyja lajnë faqet.

Syri i fqinjit është gjithënjë i keq.

Gruaja të bën atë, që nuk mundet të ta bëjë as shejtani.

Sytë që nuk shikohen, shpejt harrohen.

Dardhën e ndykur e ha breshka.

Kij-i frikë, atij që të ka frikën.

Zoti na ruajtë nga lumi i trubull.

Tek kalle (fute) këmbët, të rënçin dhëmbët.

Pa guxim, asnjë përparim.

Të pështynç lart, të bije në fytyrë, të pështynç poshtë,
të bije gjirit.

Qesh hunda për buzën.

Ndize dritën, përpara se të zërë nata.
 Po gjete shesh, bëhe përslesh.
 I bije cylës me një vrymë.
 Po të përpiqen dy vezë, njëra do të thyhet.
 Kush i ndrron shpesh çesmat, thyen më në fund shtëmbën.
 Ç'ndëgjon në gjitoní (fqinjët), prite në shtëpi.
 Gjetkë kakarisin, gjetkë pjellin pulat.
 Dor' e mbyllur nuk zë miza
 Për hatër të thëllëzës, mos ia nxirr syn korbit.
 Frika bën këmbë, dhe urija dhëmbë.
 Duart e shumta janë të bekuara, po gojë e shumta të mallkuara.
 Ka mbetur rrip dauille (ka rënë ngusht në vobeksi).
 Ç'të duhet dasma në Karabunarë.
 Dhëlpër e veshur me lëkurë qëngji.
 Më rrove të rrova brisku i berberit.
 Ngado që të shkonç, në Kuman do dalç.
 Nga trualli i lik ik, po nga njeriu i lik mos ik.
 Hyr në arapët, zgjith më të bardhin.
 Pula s'ke, me dhëlpër pse lufton ?
 Mos u-bëj berber në kokët të botës !
 I zoti do, tellalli (kasneci) s'do.
 Shih nënën, merr-i të bijën
 Perëndija të ruajtë nga zabiti (oficeri) áxhami (i pastërvitur), nga zengjini (pasanik) i ri dhe nga fukarallëku (vobeksija) në pleqëri.
 Hall me qe, hall me buaj ; buajt duan lerosur qet i ha zegali . . .
 Dhent e dhit e Zeres, nami i Kapllan Qeres.
 Bëj nënë të të ngjajë.
 Nji shkëndi ndez kaq male.
 Monastiri shëndosh, pa kollagjerë ka plot.
 Në të lënçin për prift, bëhu dhespot.
 Ty s'të qasin në fshat, ti kërkon të bijen e priftit.
 Ara në malt s'ke, dava me çakejt pse bën ?
 Do t'i themi dërrit dajo.
 Afër jemi, po s'piqemi.
 Hatëri të nxjerr nga gjëri (gjaja, pasja).
 Nuk bën miza mjaltë.

Ç'shpreson nga hallva e vdekur (njeriu i frikshëm).

Uji i qetë shpon malin.

Dora, që s'kafshohet, puthet.

Mbledhun prej
VII. Papathanasit

Për ata qi s'di hesht e për ata që din thuej ato që duhen.

E liga fluturon, dhe e mira çalon.

Përbuzja e lavdimeve është një dëshirë që të lavdohet njeriu prapë.

Njeriu i mirë dëshironet, njeriu me karakter nderonet.

Fol mirë për të tjerët dhe nuk do të pendonesh kurrë.

Kur është njeriu i rreptë atje ku duhet, nuk është i rreptë atje ku duhet.

Perëndija rrobet i ndanë si mbas të ftohtit.

Kusari dhe gënjeshtari vitin e parë gëzon.

Kur bisedojmë me miqt, duhet të kemi ndër ment se nesër munt të bënemi armiq me 'ta.

Mos u-mburr kurrë me mënt, as me fis, as me ergjënd.

Mos u-mburr se din të shkruash, por duhet të dijsjsh ç'të thuash.

Mos u-mburr kaqë me diplomë, se trutë nuk t'i ka ndërrue.

Mbledhun prej
Nofit Ciko

Anekdotat

Dy miq kuvendojnë

- Shum i dobishëm është ky shiu i Vjeshtës së dytë; ç'gjindet mbrenda në dhé do të mbijë me një herë.
- Këjo është një fatkeqsi e madhe.
- Pse?
- Kam të mbulueme në dhé katër gra.

Në rrugë

- Më huan, të lutem, 50 franga?
- Nuk mbaj me vehte të holla.
- Dhe në shtëpi?
- Të gjithë mirë, falemi nderës!

Qumështshitësi

- Sa qumësht mjel për çdo ditë nga lopët t'ua?
- Pesëmëdhetë okë.
- Dhe sa shet prej 'tyne?
- Tridhetë deri tridhetë e pesë okë, u-përgjigj qumështshitësi.

Përgjigje e pagueme

I ati pyet djalin e vet:

- Qysh? Je i zoti në zoologji? Më thuej të lutem, bir, i em, cila është ajo kafshë, që vjen në shtëpi e ngarkueme?
Mbassi mendohet:—baba!!!

Squetësija e katundarit

Ludoviku i XVtë po inspektonte ushtërinë e vet.

Nji katundar, që kishte mbiellë bezele në nji arë të 'tij e gjeti këtë plot me ushtarë Helvetianë, që po shetisshin nëpër 'to tue i shkelun me këmbë.

Zuni me nji herë të bërtasi fort:

- Çudi!, çudi!
— Ç'ke, more zotni i mirë,-i tha nji oficer,-që bërtet kështu?
Katundari, pa i u-përgjegjë, po vijonte të bërtite sa më fort: Çudi, çudi! sa që tërhoqi vërejtjen e mbretit.

Madhnija e 'tij i tha t'afërohet edhe e pyeti që përse bërtiti n'atë mënyrë.

— Unë, madhni, i u-përgjigj katundari, kishja mbjellë n'arën t'eme bëzelë edhe ato mbinë ushtarë. Nuk është këjo nji çudi?

Squetësija e 'tij e bëri me qeshë mbretin, i cili urdhënoi të shpërblehet katundari shpejt e shpejt

Shpejtësi

— Jani — thotë zoja tue dalë — në qoftë se vjen ai zotnija, që do të marri shtëpin me qira ose zoja e 'tij, t'iu thuesh të më presin. Nuk do të vonohem jashtë.

Mbas pak vjen nji zotni e trokit në derët; Jani e hapi.

— Jini zotnija, që do të merrni shtëpin me qira?

— Jo, u-përgjigj ai.

— Atëhere pra do të jini zoja e tij; urdhënoni mbrenda.

Në gjygj

Gjykatësi:— Kur se ti ngul këmbë se nuk ke qënë në pyll, si atëhere të pa rojtësi i pyllit mbrapa nji peme?

I gjykuemi:— Pse pema nuk ishte mjaft e trashë.

Mbreti dhe katundari

Mbreti i Francës, Enriku i IVtë, kur ishte tue gjuejtun, e zgjati mjaft shëtitjen e 'tij në pyll.

Atje gjeti nji katundar, që po rrinte ndën nji pemë dhe e pyeti: Ç'bân aty?

— Pres të shkojë mbreti që ta shof.

— Eja pas meje në kal edhe do t'a tregoj unë shumë lehtë.

Katundari e pranoi këtë edhe hipi në vithet e kalit. Në rrugë pyeti se qysh do të mundesh të njofi mbretin.

— Do të vështrojsh, tha Enriku, atë që do të mbajë kësulën në kokë, kur të gjithë i kanë hequn të 'tynet.

Pas pak mbreti takoi me njerzit e vet të cilët, porsa e panë, i nxuerën kësulat.

— Tash pra, e pyeti mbreti katundarin, kush është mbreti?

— Për Zotin, u-përgjigj katundari. a do të jesh ti a unë, pse vetëm ne të dy jemi me kësulë në kokë.

Mbledhun prej

Vllas Papathanasit

Lajmet e shkollës

Festa e vitit të ri n'Internat, më 31 të Shëndreut 1932. — Programa e kësaj feste me parullën D. V. D. '33 që shpërndamë ditën e 31 Shëndreut. Në mbramje mbas darke të gjithë nxânësit, të mbrendëshëm e të jashtëm, u-mblodhën në sallën e bukës, në të cilën veç të t'jerave në fund qëndronte dhe një skenë e përgatitun. Këtë natë urdhnuen dhe disa nga mësuesit Normalistë të qytetit.

Së parit, si mbas programës, Z. V. Andoni, nëndrejtor' i Internatit, nisi fjalimin tue bërë që të gjithë të drejtoheshin kah ai. Për afër një orë rresht të gjithë mbetën në heshtje, tue ndigjue e në fund Z. Andoni mbylli fjalimin po me fjalët e ëmbla të themës: " nuk po ju them, siç është zakoni, e gëzofshi vitin e ri, por **shiko natë e rri i ri**,.. Duertrokitjet s'pushuen për një kohë, e të gjithë mbetën të kënaqun, se sikur diçka ndiejshin së mbrendëshmi.

Mbas një pushimi të vogël u-luejtën pjesa të ndryshme muzikore prej nxânësve të shkollës.

Rendi '33 çfaqti komedin. "Dy shërbetorët me një pamje e me pjesa muzike ndërmjet.

Vjen ora a po çastit, kur do të hyjë viti i ri. Një heshtje e plotë mbretton. Ulen llambat e në skenën e mbyllun me perde diçka është përgatitë. Vjen koha e caktueme e për një herë, n'atë çast kur vjeti 1932 na la lamtumirën, u-hap skena e përpara syve duket një trekandsh i madh i zbkuruem e i shkruem: D. V. D. '33. Kjo është parulla e mëfët e Rendit maturant. Devedeasit,

(kështu thirret Rendi '33), t'ulun kâmbëkryq, rrijsin, duket, nën hije të parullës së 'tyne.

Mbas kësaj pune këndohen letra urimesh të dërgueme prej parashkuesve Normalistë. Këndohet së pari letra e St. Spasses '32 bashkë me mësuesit Normalistë të Fushës së Dropullit. Mandej këndohet letra e R. Hoxhës '31, mësues në Bilisht ndigjohen duertrokitje.

Pastaj Q. Guranjaku '33 përshëndeti motin e ri me një vjerrshë. Hapet një si punë fushate për t'u mbledhë ndihma për "Normalistin". Puna shkoi fare mirë, e "Normalisti", falnderon të gjithë atë që futën dorën në xhep për t'ë. Ndër nxënësit ushqen Xh. Ndreu '36, A. Tanefi '35 e K. Sevo '33, që paguen secili nga 5 fr. ari; Z. Z. Vasil Andoni, Stiliano Gaxho e Karl Ljarja, profesorët t'onë, paguen të tre 20 fr. ari tue i sigurue "Normalistit", 60 fr. ari gjithsejt.

Mbas këtyne punëve u-këndue prej Z. Nëndrejtor një vjerrshë satirike, me anën e së cilës Zhiti H. '32 na uronte vitin e ri. Gazi e të përplasuna duersh ndigjoheshin gjithkrah, pse Zhiti ia din msheftësit jetës së nxënësit. Të gjithë ngelën shumë të kënaqun e i luten Zhitit, që të mos harrojë dhe për vitin t'jetër.

Më në fund, kur gëzimi kishte mbërrirë në kulm, u-shpërndanë dhuratat e vitit të ri, që këta vjetë janë bërë si zakon në shkollën t'onë.

Më 7. I. '33 Z. Piro Minga, profesor i Ustrimores së Normales, foli në klubin e Elbasanit për koedukacionin. Fjalimi zgjati mjaft e u-prit me duertrokitje prej ndigjuesve.

Më 14. I. '33 Z. Kasem Bajrami foli në klub t'Elbasanit për zhvillimin e individualitetit e për naltësimin e grues Shqiptare. Fjalimi zgjati mjaft e u-mbulue me duertrokitje.

Përsëri më 4. II. '33 Z. Piro Minga foli në klub për të mos rriturit e fëmijës drejt së drejti me ndjenja fetare.

Më 26. I '33, për pushimet e Bajramit të Madh, Rendi '33 shkoi në Tiranë, ku në Cineman "Nacional", shfaqti dramën "Fë e Kombësi", t'advokat Kr. Floqit, të cilën vjetë pat luejtë ky rend me sukses të madh në Elbasan.

Rendi '33, i udhëhequn prej Z. V. Andonit, e bëri punën e vet si duhet, e të gjithë pasardhësit duhet, natyrisht tue ndjekë

dhe parullën e Shkollës s'onë: "nalt e mâ nalt e mirë e mâ mirë,, ta kenë si shembull. Veç kësaj ky rend e mbarë gjithë shkolla i falen nderit Ministris s'Arimit, e cila dha përkrahjen e duhur.

Më 11. I. '33 Shkolla e jonë i pushoi mësimet për 10 ditë nga shkaku i njij sëmundjeje, qi u-përhap në qytet. Mësimet nisën prapë më 21 të Kallëndorit.

Më 12. III. 33 Z Kasem Bajrami, profesor i Shkollës s'onë, u-martue me zonjushën Drita Toto. "Normalisti,, i dërgon urimet e veta e lut të trashigohen.

Më 21. XII. '32 nisi kampionati i basketbolleit ndërmjet klasëve dhe mbaroi më 8. III. 933.

Më 13.III.933 nisi kampionati i futboll-it ndërmjet klasëve dhe mbaroi më 30. III. 933. Sikurse futboll-in, kështu dhe këto dy loja i fitoi Rendi '33, i cili duket sheshazi se mban kryesin, jo vetëm si rend, por edhe në çdo send t'jetrë.

Më 5. III. '33 Shkolla Normale bëni një ndeshje futboll-i me Shkollën Tregtare në Vlonë. Përfundimi qe 2:1 me fitim të shkollës Tregtare. Falnderojmë shkollën Tregtare për mirëpritjen qi u bëni lojtarëve t'onë.

Më 13-IV-'33 erdhën këtu nxânësit e Shkollës Tregtare për me përsëritë lojën me Shkollën t'onë. Në mbramje Z. V. Andoni, kur të gjithë qemë mbledhë në sallën e bukës, u uroi mirëseardhjen shokëve t'onë. Mandej foli mjaft kohë për sportin, për dobin qi sjell ky mâ fort në punë morale e mendo-re.

Z. Andoni e zgjati fjalimin mjaft e shkoi mandej gjatë prej njij bashkimi sportiv në një bashkim kombëtar tue i quejtë të dy si detyra të nxânësve. "Nxânësit janë shembulla mâ e naltë për popullin ,, tha Z. nëndrejtor.

Të nesërmen në mëngjes u-bâ një ndeshje volibolli ndërmjet Tregtares e Normales. Fitoi Tregtarja.

Fjalimi u-mbyll me duertrokitje të nxehta. Mandej u-luejtën pjesa muzikore.

Mbas dreke u-ba ndeshja e futbollit, për të cilën të dy palët janë për t'u-lavdue, sidomos në pikpamje morale. Përfundimi qe 2:1 në fitim të Normales. Nxânësit e Tregtares erdhën si shokë e shkuen si vëllazën.

Posta e jonë.

Z. H. Ballishi—Mallkastër— Muerëm letrat dhe pesë fr. ari, qi na dërguet. Ju falemi nderit shum. Do të veprojmë si na shkrueni.

Z. A. Domini-Korçë-Kemi marrë letrat t'ueja dhe 40 fr. ari. Ju falemi tepër. Kujdesi i uej u-bâttë shembull për të tjerët. Do të veprojmë si na shkrueni.

Z. Koço Stefani—Odricën—Ju falemi nderit shum për kujdesin, qi rrëfeni për "Normalistin". Dhetë fr. ari i muerëm.

Z. Zef Pali—Shkodër—Muerëm letrën t'uej qi, na gëzoi pa masë. Presim me padurim ndonji shkrim.

Z. P. Elezi—Mat—Kemi marrë letrat t'ueja të dashtuna. Do të veprojmë si na shkrueni, Kujdesi i uej qoftë shembull për të tjerët.

Z. St. Spasse—Dervicën—Gjithë letrat e shkrimet t'ueja i kemi marrë. Ju falemi nderit shum. Do të veprojmë si na shkrueni.

Z. V. Nasto—Çatistë—Kemi marrë shkrimin t'uej. Ju falemi nderit shum. Lutemi mos vononi për ndonji tjetër.

Z. A. Çanga—Peshkopi—Muerëm letrën t'uej. Ju falemi nderit shum.

Z. H. Hodo—Vlorë—Kemi marrë letrat t'ueja. Ju falemi nderit

Z. I. Ngurza—Vlorë—Muerëm letrën dhe pesë fr. ari, qi na dërguet. Ju falemi nderit shum.

Z. I. Kobo Borshi—Mallakastër—Letra e uej e mbushun plot me fjalë të mira na ra në dorë bashkë me ndihmën prej 5 fr. ari, Normalisti është shum i lumtun dhe pret me kënaqsi dëshirën t'uej.

Z. Vilas Papatanasasi—Mallakastër—Muerëm letrën dhe artikullin t'uej. Perkraja e uej e nxehtë qoftë shembull për gjithë të tjerët.

Z. M. Ahmeti—Dhuvjan—Muerëm letrën dhe 5 fr. ari. Ju falemi nderit pa masë.

Ju lutemi shum gjithë atyne, qi janë ngarkue me të shpërndamen e Normalistit, të na dërgojnë emnat e pajtimtarve. M'ânë tjetër ju lutemi gjithë lexuesave, qi të mos harrojnë se "Normalisti", ka nevojë dhe për ndihmë morale.

Vonesa e "Normalistit", vjen jo vetëm nga ai shkak, qi e dini , por edhe nga mungesa e lëndës.

Gabime shtypi.

Faqe 16, rreshti i X, duhet: ndjenjën (ndjenjat).

Faqe 15, rreshti i V, duhet: jo të mira (të mira).

„ 14, „ „ XXII, „ : ndërronte (ndërroi)

„ 24, „ „ II, „ : në rendin e IV; në fund të provës duhet emni S. Veizi '33.

Faqe 48, rreshtat 29 e 30 duhen shkëmbye me rreshtat 31 e 32.

Në festën e vitit të ri Rendi '33 çfaqti dhe komedin “ Luloja „.

Përveç këtyneve u lutemi lexuesave të na falin dhe për gabimet më të vegjël, si shëja piksimesh e shkëmbime shkrojash, për të cilët kujdesi i ynë s' ka mungue, por

Editori.

Posta e jonë.

Z. H. Ballshi—Mallkastër—Muerëm letrat dhe pesë fr. ari, qi na dërguet. Ju falemi nderit shum. Do të veprojmë si na shkrueni.

Z. A. Domini—Korçë—Kemi marrë letrat t'ueja dhe 40 fr. ari. Ju falemi tepër. Kujdesi i uej u-baftë shembull për të tjerët. Do të veprojmë si na shkrueni.

Z. Koço Stefani—Odrیقان—Ju falemi nderit shum për kujdesin, qi rrëfeni për "Normalistin". Dhetë fr. ari i muerëm.

Z. Zef Pali—Shkodër—Muerëm letrën t'uej qi, na gëzoi pa masë. Presim me padurim ndonji shkrim.

Z. P. Flezi—Mat—Kemi marrë letrat t'ueja të dashtuna. Do të veprojmë si na shkrueni, Kujdesi i uej qoftë shembull për të tjerët.

Z. St. Spasse—Dervicان—Gjithë letrat e shkrimet t'ueja i kemi marrë. Ju falemi nderit shum. Do të veprojmë si na shkrueni.

Z. V. Nasto—Çatistë—Kemi marrë shkrimin t'uej. Ju falemi nderit shum. Lutemi mos vononi për ndonji t'jetrë.

Z. A. Çanga—Peshkopi—Muerëm letrën t'uej. Ju falemi nderit shum.

Z. H. Hodo—Vlorë—Kemi marrë letrat t'ueja. Ju falemi nderit shum.

Z. I. Ngurza—Vlorë—Muerëm letrën dhe pesë fr. ari, qi na dërguet. Ju falemi nderit shum.

Z. I. Kobo Borshi—Mallakastër—Letra e uej e mbushun plot me fjalë të mira na ra në dorë bashkë me ndihmën prej 5 fr. ari. Normalisti është shum i lumtur dhe pret me kënaqsi dëshirën t'uej.

Z. Vilas Papathanasi—Mallakastër—Muerëm letrën dhe artikullin t'uej. Perkraha e uej e nxehtë qoftë shembull për gjithë të tjerët.

Z. M. Ahmeti—Dhuvjan—Muerëm letrën dhe 5 fr. ari. Ju falemi nderit pa masë.

Ju lutemi shum gjithë atyne, qi janë ngarkue me të shpërndamen e Normalistit, të na dërgojnë emnat e pajtimtarve. M'është t'jetrë ju lutemi gjithë lexuesave, qi të mos harrojnë se "Normalisti", ka nevojë dhe për ndihmë morale.

Vonesa e "Normalistit", vjen jo vetëm nga ai shkak, qi e dini , por edhe nga mungesa e lëndës.